

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи

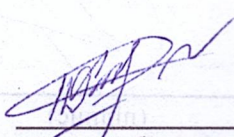
Кафедра митної справи та товарознавства

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

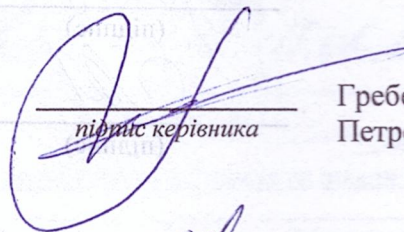
**“Використання сучасних інформаційних технологій в системі
митного регулювання України”**

Здобувача вищої освіти 4 курсу,
групи ММБ-19-1,
спеціальності 073 «Менеджмент»
ОПП «Менеджмент митної справи»

підпис здобувача вищої
освіти

Дембіцька Іванна
Дмитрівна

Науковий керівник
науковий ступінь вчене звання

підпис керівника

Гребельник Олександр
Петрович, к.е.н., проф.

Гарант освітньої програми
науковий ступінь вчене звання

підпис керівника

Микитенко Тетяна
Владиславівна, к.е.н.,
доц.

Допущено до захисту за рішенням
кафедри митної справи та
товарознавства
протокол від 17.05.2023 № 14

підпис завідувача
кафедри

Гребельник Олександр
Петрович, д.е.н., проф.

Ірпінь 2023

Реєстрація № 7 13.06.2023
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до закінчення
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 90 (відмінно) 13.06.2023
(оцінка) (дата) (підпис)

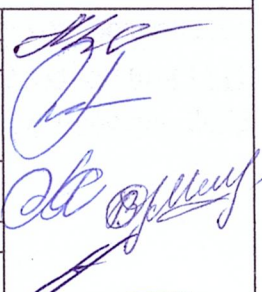
Голова комісії: [підпис] А.В. Дебилько
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії: [підпис] О.В. Зубович
(підпис) (ініціали, прізвище)

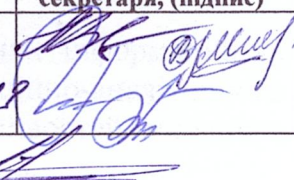
[підпис] О.В. Мавленко
(підпис) (ініціали, прізвище)

[підпис] Т.В. Мисюк
(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 10			
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5			
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25			
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10			
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50			
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	90		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТАШКАЛИ ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
90	A	визначено	15.06.2022	

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	B	
50-59	E	3 (задовільно)
35-49	EX	2 (незадовільно)

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи
Кафедра митної справи та товарознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри митної справи та товарознавства
д.е.н., професор Гребельник О.П.

«01» березня 2023

Завдання на кваліфікаційну роботу (проект)

здобувачу вищої освіти

Дембіцька Іванна Дмитрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи (проекту)

Використання сучасних інформаційних технологій в системі митного регулювання України

Затверджена наказом ректора від «04» 10 2023 № 4

2. Строк здачі закінченої роботи: 12 травня 2023

3. Метою роботи є дослідження та аналіз використання сучасних інформаційних технологій в системі митного регулювання України, інформаційно-аналітичного забезпечення у митній сфері, висвітлення функціональних особливостей вказаного забезпечення та вирішення на цій основі наявних проблемних питань.

Об'єктом дослідження є інформаційні відносини, які виникають у сфері діяльності митних органів України.

Предметом дослідження є використання сучасних інформаційних технологій в системі митного регулювання України.

Орієнтовна база дослідження: митні органи (митниці, митні пости, інші митні установи).

4. Вихідні дані до роботи: статистичні дані, науково-методичні праці, законодавча база, зарубіжні та вітчизняні періодичні видання, інтернет-джерела.

5. Перелік графічного матеріалу: кваліфікаційна робота містить 80 сторінок, 12 таблиць, 2 графіка та 18 рисунків.

6. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за кожним розділом)

В першому розділі розглянути загальнотеоретичну характеристику використання інформаційних технологій в системі митного регулювання України, а саме такі питання: еволюція інформаційного забезпечення використання інформаційних технологій, загальне поняття, сутність та класифікація інформаційних технологій та стан дослідження використання сучасних інформаційних технологій в системі митного регулювання України.

В другому розділі дослідити проблеми використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в системі митного регулювання України. Розглянути такі

питання: порядок використання на практиці інформаційно-комунікаційних технологій в системі митного забезпечення України, проблеми цифровізації митних процесів в Україні та використання автоматизованих систем, системи спільного транзиту, концепції «єдиного вікна» та інших технологій в системі митного регулювання України.

В третьому розділі запропонувати шляхи вирішення проблем використання інформаційних ресурсів в системі митного регулювання України по таким питанням: підвищення ефективності і якості цифровізації та впровадження нових інформаційних ресурсів в системі митного забезпечення України, удосконалення використання митних інформаційних технологій із залученням зарубіжного досвіду.

7. Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	Вибір теми, вивчення літературних джерел, постановка проблеми та складання плану роботи	01.09.2022	01.09.2022
2	Вибір та вивчення навчальної, наукової та методичної літератури за темою	02.10.2022	02.09.2022
3	Видача завдання науковим керівникам	10.10.2022	08.10.2022
4	Підготовка першого розділу роботи та подання її керівнику	10.02.2023	10.02.2023
5	Підготовка другого розділу роботи та подання її керівнику	10.03.2023	10.03.2023
6	Підготовка третього розділу роботи та подання її керівнику	10.04.2023	10.04.2023
7	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника	10.05.2023	09.05.2023
8	Подання роботи для перевірки на наявність плагіату	12.05.2023	10.05.2023
9	Попередній захист роботи	12.05.2023	12.05.2023
10	Отримання відгуку керівника роботи	07.06.2023	06.06.2023
11	Отримання зовнішньої рецензії	08.06.2023	09.06.2023
12	Допуск роботи зав. кафедрою до захисту	09.06.2023	09.06.2023
13	Захист роботи	15.06.2023	15.06.2023

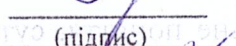
8. Дата видачі завдання «08» лютого 2023

9. Науковий керівник кваліфікаційної роботи (проекту)

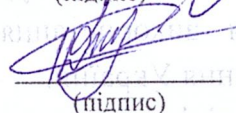
Гребельник О.П.
(прізвище, ініціали)

10. Гарант освітньо-професійної програми

Микитенко Т.В.
(прізвище, ініціали)

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти

Дембіцька І.Д.
(прізвище, ініціали)

Відгук керівника випускної кваліфікаційної роботи (проєкту)

Кваліфікаційна (дипломна) робота студентки Дембіцької Івонни Дмитрівни, на тему: “Використання сучасних інформаційних технологій в системі митного регулювання України”, розкриває одне з найактуальніших завдань митних органів. Це пов'язано з тим, що процес реформування митниці є необхідним, адже з кожним роком діджиталізація охоплює все більше сфер економічного та суспільного життя.

Структура роботи вдала і відображає основні аспекти досліджуваної проблеми. Матеріал викладено послідовно у трьох розділах відповідно до плану.

Перший розділ бакалаврської роботи присвячено загальнотеоретичній характеристиці використання інформаційних технологій в системі митного забезпечення України.

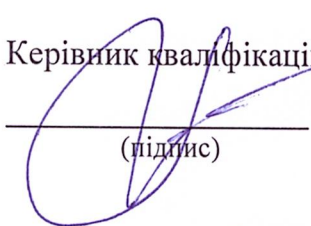
В другому розділі досліджуються проблеми використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в системі митного регулювання України, а також порядок використання даних технологій на практиці.

У третьому розділі бакалаврської роботи обґрунтовано шляхи вирішення проблем використання інформаційних ресурсів в системі митного забезпечення України та внесено окремі пропозиції із удосконалення використання даних технологій із залученням зарубіжного досвіду.

Назви на зміст розділів відповідають основним завданням дослідження та методичним рекомендаціям. Поставлена мета даної роботи виконана.

Випускна кваліфікаційна робота студентки рекомендується до захисту та заслуговує позитивної оцінки.

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту)

 Гребельник О.П. 06. 06 . 2023 р.
(підпис) (дата)

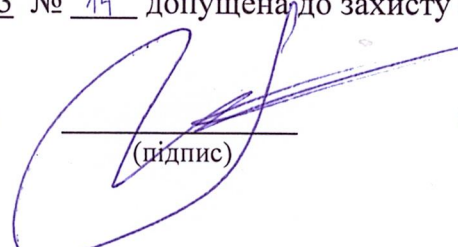
Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проєкт)

Кваліфікаційна робота (проєкт) здобувача вищої освіти

Дембіцької Івонни Дмитрівни
(прізвище, ініціали)

після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від
«14» 05 2023 № 14 допущена до захисту екзаменаційною комісією.

Завідувач кафедри

(підпис)

О.П.Гребельник

РЕЦЕНЗІЯ
на кваліфікаційну роботу
студентки 4 курсу
Спеціальність 073 “Менеджмент”
Кафедри митної справи та товарознавства
Навчально-науковий інститут економічної безпеки та
митної справи
Держаного податкового університету

Дембіцької Іванни Дмитрівни
“Використання сучасних інформаційних технологій в системі митного регулювання
України”

Актуальність теми даної роботи полягає в тому, що з кожним роком цифровізація охоплює все більше сфер суспільного життя, і питання реформування митних процесів є не так актуальним, як необхідним. Тому, дана тема варта дослідження, адже митна інформація є одним із найбільш важливих стратегічних ресурсів та передбачає зміну напрямків інформаційного-аналітичного забезпечення діяльності системи митних органів як органів публічного управління, що безпосередньо впливає на митну безпеку України.

Наукова новизна. Дипломна робота має як теоретичну, так і практичну цінність. Дослідження спрямоване на визначення проблем використання сучасних інформаційних технологій в системі митного регулювання та шляхи їх вирішення.

Обґрунтованість пропозицій і висновків та їх практична цінність у роботі підприємства, установи, організації, МФУ України. Автором за допомогою запропонованого методичного підходу обґрунтована доцільність використання ІТ-технологій в системі митного регулювання України як підприємством, фізичною особою, так і безпосередньо митницею задля полегшення та пришвидшення митного оформлення. Матеріали роботи також можуть бути застосовані при проектуванні та подальшому впровадженні новітніх систем інформаційно-комунікаційних технологій у митному врегулюванні, інших типових об'єктів інформаційної діяльності. Сформульовані практичні рекомендації можуть бути корисними для фахівців з інформаційної безпеки при прийнятті рішень щодо використання продуктів на базі рішень IBM QRadar Incident Forensics та інших.

Дослідження Дембіцької І.Д. скрунтовано згідно з поставленою метою. Аналіз роботи дозволяє стверджувати, що студенткою для виконання дослідження використані різноманітні джерела інформації, запропоновані напрямки удосконалення.

Вступ кваліфікаційної роботи включає необхідні елементи, обумовлені вимогами: актуальність теми, визначення об'єкта й предмета дослідження. Формулювання мети й завдань роботи, опис методів дослідження. Студентка у достатній мірі обґрунтувала вибір об'єкту та предмету дослідження.

Структура роботи вдала і відображає основні аспекти досліджуваної проблеми. Назви розділів відповідають основним завданням дослідження. Фактичний матеріал викладений послідовно у трьох розділах. Прикінцеві висновки, що містяться в кваліфікаційній роботі, достовірні та конкретні. Робота має практичну значимість, положення, які обґрунтовані у дослідженні, теоретичні висновки і пропозиції можуть бути використані для подальшої розробки найсуттєвіших проблем митної справи. Отже, робота Дембіцької І.Д. за критеріями є самостійним і завершеним дослідженням, відповідає вимогам, що висуваються до такого виду робіт.

Рецензована кваліфікаційна робота Дембіцької Іванни Дмитрівни на тему: “Використання сучасних інформаційних технологій в системі митного регулювання України” рекомендується до захисту та заслуговує позитивної оцінки за умов успішного захисту.

Рецензент:

Директор ТОВ «УКР-РЕСУРСИ»

«09» червня 2023 року

Р.П. Басва

ННІ економічної безпеки та митної справи

Кафедра митної справи та товарознавства

ДОВІДКА

про перевірку кваліфікаційної (дипломної) роботи на академічний плагіат

П. І. Б. автора роботи

Дембіцька Іванна Дмитрівна

Курс/група _____ ММБ-19-1 _____

Тема кваліфікаційної роботи

Використання сучасних інформаційних технологій в системі митного регулювання України

П. І. Б. наукового керівника

Гребельник Олександр Петрович

Дата захисту: 14.06.2023

За результатом перевірки оригінальний текст у роботі становить 100,00%. Відсоток схожості (складається з правомірних запозичень – посилання, цитування; і неправомірних запозичень – пояснення щодо відсотку тексту, який не є оригінальним (н/д, стаття або інші роботи автора, які є у базі, але вони не зазначені в літературних джерелах) 0,00%, цитат 0,42%.

Відповідальна особа за перевірку на кафедрі

М. Ішук

АНОТАЦІЯ

Використання сучасних інформаційних технологій в системі митного регулювання України

Мета дослідження полягає в аналізі використання сучасних інформаційних технологій в системі митного регулювання України, висвітлення функціональних особливостей вказаного забезпечення та вирішення на цій основі наявних проблемних питань.

Завданнями роботи є дослідження загальнотеоретичної характеристики використання інформаційних технологій в системі митного регулювання України; дослідження проблем використання сучасних інформаційного забезпечення в системі митного контролю України; характеристика використання на практиці інформаційно-комунікаційних технологій у системі митного регулювання України та пропозиції шляхів вирішення проблем використання інформаційних ресурсів в митній сфері України.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади використання сучасних інформаційних технологій в системі митного регулювання України та їх безпосереднє використання.

Об'єктом дослідження виступають інформаційні відносини, які виникають у сфері діяльності митних органів України.

Базою дослідження виступає діяльність митних органів ДМСУ.

За результатами дослідження сформульовані пропозиції з питань оптимізації впровадження нових інформаційних ресурсів в системі митного регулювання України та внесено окремі пропозиції із удосконалення використання митних інформаційно-комунікаційних технологій із залученням зарубіжного досвіду.

Одержані результати можуть бути використані у діяльності контролюючих митних органів.

Кваліфікаційна робота містить 80 сторінок, 12 таблиць, 18 рисунків, список використаних джерел з 73 найменувань, 9 додатків.

Ключові слова: митне регулювання, митне оформлення, інформаційні технології, діджиталізація.

Рік виконання дипломної роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

ANNOTATION

The use of modern information technologies in the system of customs regulation of Ukraine

The purpose of the study is to analyze the use of modern information technologies in the system of customs regulation of Ukraine, to highlight the functional features of the specified provision and to solve existing problematic issues on this basis.

The objective of the work are to study of the general theoretical characteristics of the use of information technologies in the system of customs regulation of Ukraine; study of the problems of using modern information support in the customs control system of Ukraine; characteristics of the practical use of information and communication technologies in the system of customs regulation of Ukraine and proposals for ways to solve the problems of using information resources in the customs sphere of Ukraine.

The subject of the study is the theoretical and methodological principles of the use of modern information technologies in the system of customs regulation of Ukraine and their direct use.

The object of the study is information relations that arise in the sphere of activity of the customs authorities of Ukraine.

The basis of the study is the activities of the customs authorities of the SCSU.

Based on the results of the study, proposals were formulated for optimizing the implementation of new information resources in the customs regulation system of Ukraine, and separate proposals were made for improving the use of customs information and communication technologies with the involvement of foreign experience.

The results obtained can be used in the activities of the controlling customs authorities.

The qualifying work contains 80 pages, 12 tables, 18 figures, a list of references from 73 titles, 9 applications.

Keywords: customs regulation, customs clearance, information technology, digitization.

The year of completion of the thesis is 2023.

The year of work protection is 2023.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКРАЇНИ.....	9
1.1. Еволюція інформаційного забезпечення використання інформаційних технологій у системі митного регулювання України.....	9
1.2. Загальне поняття, сутність та класифікація інформаційних технологій в системі митного контролю України.....	12
1.3. Стан дослідження використання сучасних інформаційних технологій в системі митного регулювання України.....	17
РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКРАЇНИ.....	20
2.1. Порядок використання на практиці інформаційно-комунікаційних технологій у системі митного забезпечення України.....	20
2.2. Проблеми цифровізації митних процесів в Україні.....	35
2.3. Проблеми використання автоматизованих систем, системи спільного транзиту, концепції «єдиного вікна» та інших технологій в системі митного регулювання України.....	39
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ В СИСТЕМІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКРАЇНИ.....	48
3.1. Підвищення ефективності і якості цифровізації в системі митного регулювання України.....	48
3.2. Впровадження нових інформаційних ресурсів в системі митного забезпечення України.....	52
3.3. Удосконалення використання митних інформаційних технологій із залученням зарубіжного досвіду.....	57
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
ДОДАТКИ.....	72

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Посилення сучасної глобалізації на фактично усі процеси суспільного життя обумовлює формування глобального інформаційного (електронного, цифрового) соціуму в Україні, у якому інформація є найбільш важливим стратегічним ресурсом та передбачає зміну напрямків інформаційного-аналітичного забезпечення діяльності системи органів публічного управління, у т.ч. й забезпечення діяльності митних органів.

На сьогодні проблема застосування й використання інформаційно-комунікаційних технологій сучасності в структурі митного урегулювання в Україні постає як ніколи гостро. Враховуючи повномасштабну агресію РФ проти України, ті чи інші аспекти інформаційно-комунікаційних технологій в митному регулюванні, як частини війни, вимагають посиленої уваги.

Аналіз дослідження проблеми. Дослідженню проблемних аспектів інформаційно-комунікаційних технологій присвячена порівняно велика кількість наукових юридичних праць. Вказаному питанню у своїх наукових дослідженнях приділяли увагу такі автори як О. І. Белей, І. Г. Бережнюк, А. Д. Войцешук, О. П. Гребельник, Ф. Л. Жорін, Є. О. Лебедева, Н. А. Литвин, В. П. Пархоменко, П. В. Пашко, Г. В. Подзігун, Т. Г. Салаєв, Ю. В. Ульяновська, О. П. Федотов, Р. Б. Шишка, М. Г. Шульга та інші.

Проте, деякі ті чи інші питання використання інформаційно-комунікаційних технологій сучасності в митному врегулюванні на сьогодні усе ще залишаються недостатньо дослідженими.

Метою роботи є дослідження та аналіз використання сучасних інформаційних технологій в системі митного урегулювання України, інформаційно-комунікаційних технологій у митній сфері, висвітлення функціональних особливостей вказаного забезпечення та вирішення на цій основі наявних проблемних питань.

Для досягнення зазначеної мети необхідно вирішити такі **завдання дослідження**: висвітлити еволюцію інформаційного забезпечення використання

інформаційних технологій у системі митного регулювання України; визначити загальне поняття, сутність та класифікація інформаційних технологій в системі митного регламентування України; охарактеризувати стан дослідження використання сучасних інформаційних технологій в системі митного урегулювання України; дослідити порядок використання на практиці інформаційно-комунікаційних технологій у системі митного коректування України; встановити основні проблеми цифровізації митних процесів в Україні; окреслити проблеми використання автоматизованих систем, системи спільного транзиту, концепції «єдиного вікна» та інших технологій в системі митного регламентування України; виявити основні закономірності щодо підвищення ефективності і якості цифровізації в системі митного урегулювання України; здійснити оптимізацію впровадження нових інформаційно-комунікаційних ресурсів; внести пропозиції із удосконалення використання митних інформаційних технологій із залученням зарубіжного досвіду.

Об’єкт дослідження – інформаційні відносини, які виникають у сфері діяльності митних органів України. **Предмет дослідження** – використання інформаційно-комунікаційних технологій сучасності в митному врегулюванні.

Методи дослідження. За допомогою методу аналізу і синтезу було встановлено ступінь відповідності чинного законодавства новітнім ідеям застосування інформаційно-комунікаційних технологій сучасності в структурі митного врегулювання в Україні. Індукція та дедукція допомогли при формулюванні понять та категоріального апарату дослідження, висновків. Методи аналогії застосовані окремо чи у комплексі під час виявлення проблематики предмета дослідження. Метод порівняння використаний для узагальнення досягнень і невирішених питань розвитку інформаційно-комунікаційних технологій сучасності в структурі митного врегулювання, для оцінювання проєктів стратегічного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Метод класифікації критеріїв і показників оцінки використання інформаційно-комунікаційних технологій сучасності в митному врегулюванні надає можливість комплексно оцінити сучасні інформаційно-комунікаційні

технології у митному врегулюванні на зовнішньому і внутрішньому рівнях. Історико-порівняльний метод допоміг висвітлити еволюцію інформаційного забезпечення використання інформаційних технологій у системі митного регламентування України. Нормативний метод надає можливість проаналізувати кодекси, закони та інші акти, які регулюють використання інформаційно-комунікаційних технологій в митній сфері. Інституційний метод дозволив розглянути сучасні інформаційно-комунікаційні технології у митному врегулюванні як механізм взаємодії та взаємовпливу митних інститутів, як необхідну умову реформування митної сфери. Системний метод надав можливість розглядати сучасні інформаційні технології у митному врегулюванні як взаємопов'язану сукупність елементів. Кількісні (статистичні) методи застосовані під час аналізу базових емпіричних показників.

База дослідження – Державна митна служба України та її органи, окремі підприємства, які у сфері зовнішньоекономічної діяльності використовують інформаційно-комунікаційні технології у митному врегулюванні.

Науково-практичне значення одержаних результатів. Матеріали цієї роботи можуть бути застосовані при проектуванні та подальшому впровадженні новітніх систем інформаційно-комунікаційних технологій у митному врегулюванні, інших типових об'єктів інформаційної діяльності. Сформульовані практичні рекомендації можуть бути корисними для фахівців з інформаційної безпеки при прийнятті рішень щодо використання продуктів на базі рішень IBM QRadar Incident Forensics та інших рішень.

Апробація результатів роботи. Були підготовлені тези на тему «Окремі проблеми цифровізації митних процесів в Україні» на студентський науково-практичний круглий стіл «Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам» (25 травня 2023 року, Державний податковий університет України, онлайн-формат) (готується до опублікування).

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКРАЇНИ

1.1. Еволюція інформаційного забезпечення використання інформаційних технологій у системі митного регулювання України

Система митного урегулювання України, митна охорона кордонів – це один із важливих елементів державності, яка існувала на території України із давніх часів. Суспільно-політичні події, що відбувалися на теренах Українських земель, були пов’язані із різними державними режимами, проте за митна справа будь-якої влади існувала і її можна поділити на деякі періоди.

Так, А. П. Мицак пропонує наступну періодизацію використання інформаційних технологій в системі митного регламентування України: 1) IX-XVII сторіччя, коли митна справа тільки формувалась і не мала цілісного інформаційного характеру; 2) XVII сторіччя – 1917 рік – інформаційно-комунікаційних технологій у митному врегулюванні розвивалися до скасування права українським урядом вводити власні інформаційно-комунікаційні технології; 3) 1917-1922 рр. – митні інформаційно-комунікаційні технології розвивалися в умовах формування української державності за часів УНР, Гетьманату, Директорії та ЗУНР, через надзвичайні революційні та військові умови мали непостійний характер; 4) 1922-1991 роки – інформаційно-комунікаційні технології в системі митного коректування розвивалися в умовах існування СРСР, коли митна система мала монополію стосовно зовнішньоекономічної діяльності; 5) з 1991 року – формувалася митна справа у сфері використання інформаційно-комунікаційних технологій сучасності в митному врегулюванні від проголошення незалежної України і дотепер [30, с. 11].

З іншого боку, С. В. Філіппова, Є. І. Масленніков та К. В. Іванова, наводять такі періоди використання інформаційних технологій в системі митного урегулювання: I – період Київської Русі (XI – XVII сторіччя); II – період запорізького козацтва (XVI сторіччя – перша пол. XVIII сторіччя); III – період входження українських земель до складу Російської імперії (кінець XVIII – початок XX сторіччя); IV – період радянської доби (1917-1991 рр.); V – період незалежної України (з 1991 року) [59, с. 98].

Певне застосування й використання інформаційно-комунікаційних технологій сучасності в митній сфері як державний елемент на території України існував ще у V-VII сторіччях до нашої ери у грецьких містах-колоніях Ольвія, Херсонес Таврійський, Борисфеніда, Тіра, інших містах Причорномор'я. Проте суто сучасні інформаційно-комунікаційні технології почали з'являтися в кінці XX – на початку XXI сторіччя.

Так, у Митному кодексі СРСР 1964 року було визначено, що використання інформаційно-комунікаційних технологій в митному врегулюванні відноситься до Міністерства зовнішньої торгівлі та здійснюється через Головні митні управління.

За часів перебудови використання інформаційно-комунікаційних технологій в митному врегулюванні лібералізувалося, інформаційне забезпечення намагались узгодити з міжнародними актами.

Відповідно норм VI розділу Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року УРСР самостійно створює свою митну систему поряд із іншими (ціновою, банковою, податковою).

25 червня 1991 року прийнятий Закон України «Про митну справу в Україні» (утратив на сьогодні чинність). Було визначено, що при здійсненні митної справи УРСР додержується міжнародних відносин, систем відповідної класифікації товарів, митної інформації тощо.

Проте це визначало тільки загальні аспекти ведення митної справи і не охоплював багатьох питань, у т.ч. стосовно організації використання інформаційних технологій в системі митного регламентування.

Починаючи з прийняття Акта проголошення незалежності України на території України мають чинність виключно та лише Конституція і закони України. Це положення відноситься і до використання інформаційно-комунікаційних технологій в митному врегулюванні.

МК 1991 року (утратив на сьогодні чинність) детальніше регламентував систему інформаційно-комунікаційних технологій митної сфери. Так, із метою забезпечення ефективної діяльності при Державній митній службі України створювалися організації із здійснення декларування реалізації митних вантажів, забезпеченню інформаційно-комунікаційними та технічними засобами контролю, було передбачено інформаційно-обчислювальні центри, консультативно-інформаційні пункти тощо.

На початку 1996 року почали прийматись відомчі акти щодо інформаційно-комунікаційних технологій у митній сфері. Був прийнятий один із перших актів стосовно автоматизованої системи митних даних, який регулював обіг електронної інформації у митній системі.

Відповідно до норми Конституції України засади митної справи, а також і зовнішньоекономічної діяльності, визначаються виключно законами України, здійснення цих справ забезпечує Уряд України.

11 липня 2002 року прийнятий новий (черговий) МК України (утратив на сьогодні чинність). У межах бюджетних коштів у митній службі України створювались інформаційно-аналітичні та інші спеціалізовані установи та освітні організації.

Варто зазначити, що розвиток історії інформаційно-комунікаційних технологій у митному врегулюванні відбувається циклічно. Поступальний рух історії розвитку митних відносин в Україні, як і всього Українського соціуму, відбувається нерівномірно, через зміну сприятливих періодів, періодами криз. Історичні цикли розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у митному врегулюванні пов'язані із розвитком митної справи на Українських землях, із розвитком джерел (історичних правових пам'яток) митного права, тому має свої історичні закономірності.

Проаналізувавши окремі погляди на основні етапи становлення історії використання інформаційно-комунікаційних технологій в митному врегулюванні, можемо відзначити, що критерії періодизації історії розвитку цієї сфери мають враховувати багато факторів та особливостей. Також різними вченими беруться за основу різні критерії періодизації.

Таким чином, на основі проведеного аналізу, запропонуємо варіант періодизації історії розвитку використання інформаційно-комунікаційних технологій в митному врегулюванні на територіях України: від V-VII сторіч – до IX сторіччя – митні відносини у містах-колоніях (спочатку грецьких, потім інших держав); IX-XIII сторіччя – період розвитку митних відносин в Україні Київській Русі, до занепаду під час навали монголо-татар; XIV сторіччя – до II половини XVI сторіччя – митні інформаційні відносини у часи Литовсько-Польської доби; II половина XVI сторіччя – I половина XVII сторіччя – період розвитку митних відносин на Запоріжжі та Гетьманщині; із кінця XVII сторіччя – до 1917 року – нормативне врегулювання митних відносин у період Російської імперії; 1917-1920 роки – період історії митного права в умовах української державності і революції; 1920-1991 роки – період СРСР; 1991 – до сьогодні – період із початку незалежності України до наших днів. Вказані етапи становлення історії митних відносин в Україні можна більш детально розбити на підетапи, що вимагатиме більш детальних досліджень.

1.2. Загальне поняття, сутність та класифікація інформаційних технологій в системі митного контролю України

Проаналізуємо насамперед загальне поняття і сутність інформаційних технологій в системі митного регулювання України. На сьогодні поняття «інформація», «інформаційне (інформаційно-аналітичне) забезпечення» та інші питання інформації у нашій державі регулюються масивом законодавчих актів, скерעד яких слід виділити закони України «Про інформацію» [48], «Про медіа» [49] та інші.

Інформація – це будь-які відомості та/чи дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях чи відображені у електронному виді. Це основний об’єкт митних інформаційних технологій, що зрозуміло із самої їх назви.

Аналіз тлумачень поняття «інформація» як основної категорії кібербезпеки, вчинений такими дослідниками як Г. І. Гайдур та С. О. Гахов у різних джерелах, показує розмаїття підходів до визначення та розуміння цього поняття, розуміння змісту інформації. Дослідники припускають, що інформація є дією, процесом, який впливає та змінює форму чи стан [7, с. 51–52].

Ст. 1 Закону України «Про інформацію» визначає інформацію як «будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях чи відображені в електронному вигляді» [48]. Так само визначено інформацію у ст. 200 Цивільного кодексу України (ЦК України) [60].

Інформацію відділяють від терміну «дані». Відповідно до ст. 1 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22 травня 2003 року дані – це теж інформація, яка, проте, подана у тій формі, що придатна для її обробки електронними засобами [43]. Тобто, інформація у контексті митних інформаційних технологій – це особливий продукт, який відображений у матеріальному джерелі.

У сучасній літературі з митної справи поняття інформаційних (інформаційно-комунікаційних) технологій у системі митного урегулювання України, вчені визначають по-різному, тому реалії на сьогодні вимагають якісно нових підходів до визначення вказаних дефініцій та їх складових.

Так, О. П. Гребельник вказує, що сутність всієї митної справи як функції управління полягає, поряд з іншим, у «аналізі об’єктивної та достовірної інформації стосовно ситуації у відповідній сфері зовнішньоекономічної діяльності» [10, с. 10].

Вказане визначення підкреслює важливість використання інформаційно-комунікаційних технологій сучасності в митному врегулюванні для всієї митної справи.

О. І. Белей та Н. О. Меник відзначають, що у сучасних умовах стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційної економіки системи керування соціально-економічними агентами змушені оперативно реагувати на постійні зміни. Їм доводиться обробляти щоденно великі масиви параметричних даних для ефективного функціонування та управління [4, с. 13].

Можна відзначити вказаний авторами напрямок дослідження використання інформаційно-комунікаційних технологій в системі митного коректування як такий, що передбачає забезпечення процесів обробки великих масивів даних тими інформаційними технологіями, які підтримують роботу із надвеликими масивами митних даних.

Є. П. Бабалик пропонує поняття такого специфічного виду інформації, як митна інформація, яку можна представити як офіційно документовану інформацію, що збирається, використовується, поширюється та зберігається митними органами під час їх поточної діяльності відповідно до законодавства, і характеризує явища та процеси, які відбуваються при здійсненні митної справи. Митна інформація може бути класифікована на основі запропонованих критеріїв – межі фіксації, ступінь обробки, джерело інформації, форма подання, процедура створення, ступінь вірогідності, ступінь перетворення тощо [3, с. 12].

Основні принципи використання інформаційно-комунікаційних технологій в системі митного урегулювання та основні напрями державної інформаційної політики у вказаній сфері на основі аналізу норми чинного МК України подані на рис. 1.1.

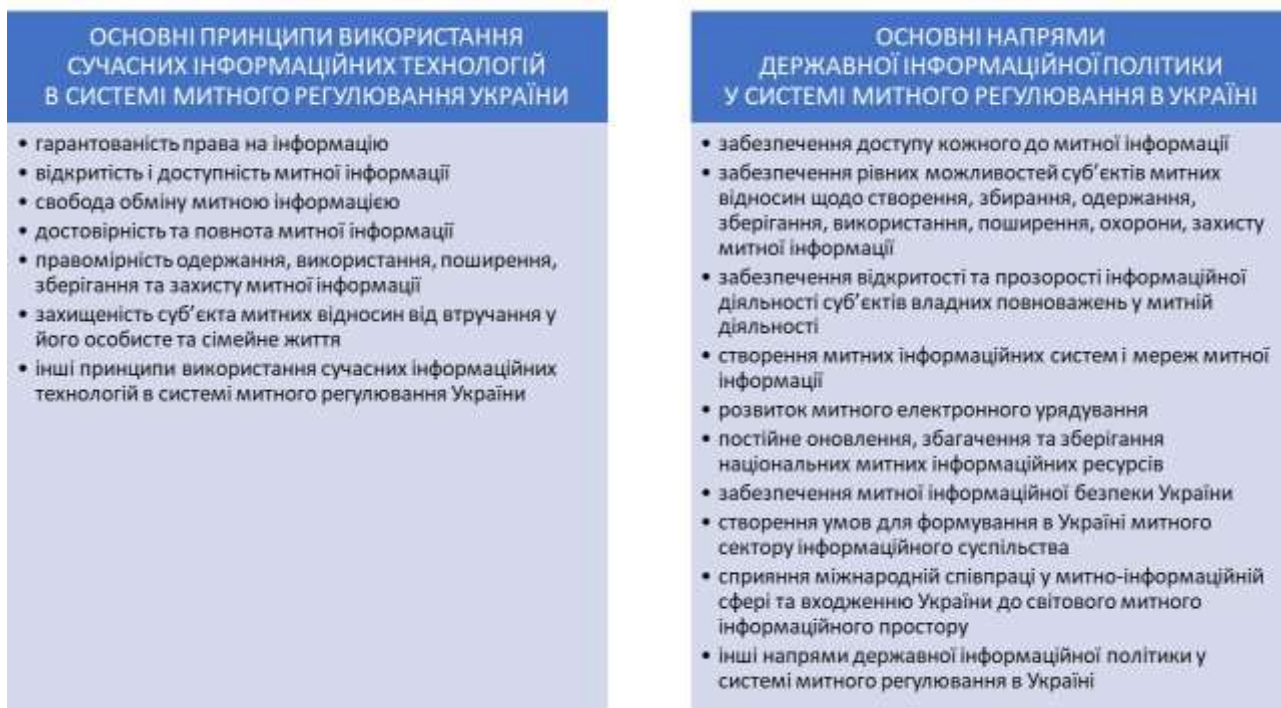

Рис. 1.1. Основні принципи використання інформаційно-комунікаційних технологій в системі митного регламентування та основні напрями державної інформаційної політики у системі митного регулювання

Джерело: перероблено та упорядковано за [29].

Щодо видів інформаційно-комунікаційних технологій в системі митного урегулювання України, то донедавна організаційні засади інформаційного обміну між митних органів, іншими держорганами провадився з використанням інформаційно-комунікаційних ресурсів спеціальної телекомунікаційної системи «е-Документ».

Проте наразі інформаційний обмін здійснюється за допомогою більш нових інформаційно-комунікаційних технологій. Так, багатофункціональна комплексна система «Електронна митниця» поєднує інформаційно-комунікаційні технології та сукупність механізмів їх застосування. Створення зазначеної системи дасть можливість підвищити якість митного регламентування та вдосконалити митне адміністрування.

Інформаційну взаємодію у межах системи «Електронна митниця» проілюстровано на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Інформаційна взаємодія у межах системи «Електронна митниця»

Джерело: перероблено та упорядковано за [6, с. 18–24].

Таким чином, на сьогодні можна виділити такі інформаційно-комунікаційні технології в системі митного коректування України як: Єдина автоматизована інформаційна система (ЄАІС); інформаційно-комунікаційні технології в механізмі «єдиного вікна»; автоматизована система митних даних (ASYCUDA); автоматизовані системи ведення зовнішньоторговельної статистики; Гармонізована система опису і кодування товарів (HS); автоматизовані системи митного оформлення; інформаційні скануючі комплексні системи Nuctech; автоматизовані системи електронного митного декларування; митні системи попереднього інформування; автоматизовані системи митного контролю за переміщенням фізичних осіб та контролю за переміщенням вантажів; автоматизовані системи портівих співтовариств; автоматизовані системи управління ризиками; багатофункціональна комплексна система «Електронна митниця»; система спільного транзиту

(NCTS); технології «блокчейн» у митній справі та інші. У перспективі впроваджуються цифрові митниці та технології цифровізація інших митних процесів.

1.3. Стан дослідження використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в системі митного регулювання України

Серед масиву теоретичної літератури, у якій висвітлюються питання досвіду використання інформаційно-комунікаційних технологій сучасності в митному врегулюванні в Україні та світі, та які було проаналізовано, можна виділити окремо дисертаційні дослідження, окремо монографічні праці та окремо періодику (статті й тези). Наразі здійснимо огляд джерел та наукової літератури з вказаних проблем використання інформаційно-комунікаційних технологій сучасності в митному врегулюванні.

Зокрема, на дисертаційному рівні було проаналізовано формування державних електронних інформаційно-комунікаційних ресурсів, розвиток електронної комерції, у т.ч. й у митній сфері, інші питання досвіду використання інформаційно-комунікаційних технологій сучасності в митному врегулюванні в Україні.

Наприклад, Г. В. Подзігун вдалим вважає приклад застосування механізмів використання інформаційно-комунікаційних технологій у Великобританії. На погляд дослідниці, упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у цій державі ґрунтується на положеннях Білої книги модернізації уряду (Modernising Government White Paper) та оформлене у «Стратегічну концепцію обслуговування суспільства в інформаційну добу» («A strategic framework for public service in the Information Age»). Основна мета цієї концепції зводиться до конкретизації процесів переходу до Уряду Інформаційної Доби [34, с. 161–162].

Можна підтримати думку науковці стосовно досвіду укладення договорів у сфері цифрової трансформації у митній сфері, які стосуються таких питань, як розмежування компетенції, визначення інформаційної взаємодії між митними

та іншими органами як суб'єктами владних повноважень, врегулювання надання цифрових послуг митними органами тощо.

На монографічному рівні різноманітні питання щодо досвіду використання інформаційно-комунікаційних технологій сучасності в митному врегулюванні в Україні та світі вивчали достатньо багато авторів.

Так, у монографії «Цифрова економіка як ключовий тренд розвитку постіндустріального суспільства» за редакцією Н. М. Пантелєєвої, С. Ю. Колодія та М. А. Ребрика подані дослідження питань цифрової економіки в умовах мегатрендів, до яких віднесено розвиток постіндустріального суспільства й глобалізацію [61].

Дослідниками було зроблено спробу розкрити питання цифрової трансформації економіки, митної сфери, державного управління, природу впливу цифрової трансформації на митні інститути, показати нові цінності використання інформаційно-комунікаційних технологій в системі митного урегулювання. Значний масив інформації у монографії присвячено аналізу саме досвіду стосовно викликів та можливостей цифрової економіки.

Варто зазначити, що у нашій державі проблеми оцінки досвіду використання інформаційно-комунікаційних технологій сучасності в митному врегулюванні в Україні та світі висвітлюють не тільки на дисертаційному та на монографічному рівнях, проте і також більш оперативно – у періодичній літературі з державного управління та суміжних наук.

О. Александров, аналізуючи інформаційно-аналітичне забезпечення митного публічного урядування, відзначає показники використання інформаційно-комунікаційних технологій сучасності в митному врегулюванні, процеси впровадженню електронного митного урядування та інші аспекти [2, с. 53].

Можна погодитись із думкою, що ефективному впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій та використання інформаційно-комунікаційних технологій сучасності в митному врегулюванні протидіють такі фактори як низький рівень фінансування використання ресурсів; недостатній

рівень розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій; недостатній рівень володіння комунікаційними технологіями; складні процеси адаптації до соціальних інновацій тощо.

В. В. Заяц і В. П. Жданова аналізують статус інформації, що стосується державної митної справи, зокрема, у контексті визначення держави походження товарів. Дослідники вказують, що інформація, одержана митними органами, може використовуватися ними виключно для митних цілей та не може розголошуватися без дозволу суб'єкта, осіб чи органу, що надав таку інформацію, зокрема передаватися третім особам, у т.ч. іншим органам державної влади, крім випадків, визначених законами України [15, с. 22].

Т. Г. Салаєв аналізує сутність забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері та визначає її у суб'єктивному та об'єктивному розумінні: у суб'єктивному – оцінка стану захищеності інформаційних інтересів особи, соціуму та держави, відчуття відсутності загроз як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. У об'єктивному контексті інформаційна безпека у митній сфері – цілеспрямована забезпечена правовими, організаційними, матеріально-технічними та іншими засобами взаємодія органів влади і самоврядування, юридичних осіб, фізичних осіб, суб'єктів міжнародного права, спрямована на забезпечення динамічних сфер охорони і захисту інтересів людини, соціуму та держави стосовно інформації у митній сфері, забезпечення режиму її захисту від несанкціонованих розповсюджень [56, с. 14].

Таким чином, аналіз цих та інших праць надає підстави відзначити наступні заходи із удосконалення запровадження програмно-інформаційних систем, прискорення та оптимізації інформаційно-комунікаційних технологій у митному врегулюванні: розробити сучасне забезпечення врегулювання зазначених суспільних відносин із залученням до цього провідних фахівців; розробити технологічні схеми здійснення митного контролю та оформлення інформаційної продукції та інформаційних послуг при переміщенні їх як товару через митний кордон.

РОЗДІЛ 2

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКРАЇНИ

2.1. Порядок використання на практиці інформаційно-комунікаційних технологій у системі митного забезпечення України

Порядок використання на практиці інформаційно-комунікаційних технологій у системі митного урегулювання України насамперед врегульовано законодавчо. Інформація стосовно законодавства України із питань інформаційно-комунікаційних технологій у митному врегулюванні подається у встановленому законом порядку.

У МК України [29] та інших актах (законах «Про електронні довірчі послуги» [42], «Про електронні комунікації» [44], «Про Національну програму інформатизації» [50] та інших) передбачено наявність інформаційно-комунікаційних ресурсів для митних органів, які складаються з відомостей, які містяться у документах, причому інформаційно-комунікаційні ресурси складають сукупність насамперед електронної (цифрової) інформації, яка включає у себе електронні (цифрові) дані.

Проаналізуємо порядок використання на практиці інформаційно-комунікаційних технологій у системі митного регламентування України на загальних та часткових прикладах. Загальним буде аналіз використання на фактично усіх митницях України інформаційних скануючих комплексних систем Nuctech; частковими прикладами буду аналіз використання інформаційно-комунікаційних технологій у системі митного регулювання у підприємстві ТОВ «ТРАНС4ЮА» та у компанії «Amazon».

Так, інформаційні скануючі комплексні системи Nuctech компанії Nuctech Company Limited (насамперед – інформаційні скануючі комплексні системи NUCTECH MB1215LC) – це мобільна система інспекції вантажів/транспортних

засобів серії MT, яка поєднує дизайн, функції та комфорт. Система перевірки Nuctech забезпечує комфортне робоче середовище, водночас має особливості більш високого проникнення та меншої висоти сканування для легшого виявлення прихованої контрабанди чи небезпечних матеріалів. Інспекційна Nuctech система може бути розгорнута в порту, на сухопутному кордоні, в аеропорту чи в інших місцях, де система інспекції потрібна тимчасово (наприклад, контрольно-пропускний пункт) для перевірки різних вантажів і транспортних засобів [70].

Серед останніх закупівель Держмитслужби придбала два сканери для легкових автомобілів, які мають бути встановлені на митних постах «Ягодин» та «Краківець». Закупівля відбулася 8 грудня 2021 року і договір з постачальником уже укладений. Спочатку за два порталні сканери для легкових автомобілів Держмитслужба заплатила 2,77 млн. дол. Надалі було укладено договорів на майже 25 млн. євро [57].

Проаналізуємо порядок використання на практиці інформаційно-комунікаційних технологій у системі митного урегулювання України на прикладі застосування інформаційних скануючих комплексних систем Nuctech MB1215LC, які здійснюють аналізи рентгенівських зображень об'єктів митного контролю, зокрема, визначимо кількість виявлених невідповідностей у товаросупровідних документах з відомостями, одержаними у результаті аналізів рентгенівських зображень інформаційних скануючих комплексних систем Nuctech MB1215LC, та на цій основі покажемо ефективність використання інформаційних систем Nuctech MB1215LC за 2020 – перший квартал 2023 року (таблиці 2.1–2.5).

Таблиця 2.1

Кількість виявлених невідповідностей у товаросупровідних документах з відомостями, одержаними у результаті аналізів рентгенівських зображень інформаційних скануючих комплексних систем Nuctech MB1215LC (для Волинської, Закарпатської, Львівської (на 2020 рік – Галицької), Одеської, Чернівецької (на 2020 рік – Буковинської) митниць Держмитслужби) за 2020 рік

Назви митниць	Формули розрахунків	Значення у звітних періодах, відсотків	Показники ефективності ⁴
Волинська ¹	$C_3 = (C_{13} / C_{23}) \times K_1 \times K_2 \times 100$ відсотків	19,00	Низька
Закарпатська ²	$C_3 = (C_{13} / C_{23}) \times K_1 \times K_2 \times 100$ відсотків	00,00	–
Львівська (Галицька) ³	$C_3 = (C_{13} / C_{23}) \times K_1 \times K_2 \times 100$ відсотків	00,00	–
Одеська	$C_3 = (C_{13} / C_{23}) \times K_1 \times K_2 \times 100$ відсотків	31,60	Висока
Чернівецька (Буковинська) ¹	$C_3 = (C_{13} / C_{23}) \times K_1 \times K_2 \times 100$ відсотків	09,98	Низька

Примітки.

¹ Зазначені показники можуть не відображати об'єктивну оцінку ефективності митного контролю з використанням інформаційних скануючих систем, так як інформаційні скануючі комплексні системи Nuctech MB1215LC використовуються в тестовому режимі.

² Відсутній дозвіл на експлуатацію інформаційних скануючих комплексних систем Nuctech MB1215LC.

³ Інформація не надавалась у зв'язку із необхідністю введення в експлуатацію інформаційних скануючих комплексних систем Nuctech MB1215LC.

⁴ Цільові значення: низька ефективність інформаційних скануючих комплексних систем Nuctech MB1215LC – показник ≤ 20 відсотків; висока ефективність інформаційних скануючих комплексних систем Nuctech MB1215LC – показник ≥ 21 відсотків.

Джерело: перероблено та упорядковано за [36].

Таблиця 2.2

Кількість виявлених невідповідностей у товаросупровідних документах з відомостями, одержаними у результаті аналізів рентгенівських зображень інформаційних скануючих комплексних систем Nuctech MB1215LC (для Волинської, Закарпатської, Львівської, Одеської, Чернівецької митниць Держмитслужби) за 2021 рік¹

Назви митниць	Формули розрахунків	Значення у звітних періодах, відсотків	Показники ефективності ²
Волинська	$C_3 = (C1_3 / C2_3) \times K1 \times K2 \times 100$ відсотків $C_3 = (3047 / 42400) \times 5^* \times 1 \times 100^* - K1 = 5$ (розпочато 13 проваджень про порушення митних правил)	36,60	Висока
Закарпатська	$C_3 = (C1_3 / C2_3) \times K1 \times K2 \times 100$ відсотків $C_3 = (1829 / 27362) \times 5^* \times 1 \times 100^* - K1 = 5$ (розпочато 9 проваджень про порушення митних правил)	35,10	Висока
Львівська	$C_3 = (C1_3 / C2_3) \times K1 \times K2 \times 100$ відсотків $C_3 = (989 / 31473) \times 5^* \times 5^{**} \times 100^* - K1 = 5$ (розпочато 46 проваджень про порушення митних правил) $^{**} - K2 = 5$ (розпочато 1 провадження згідно ст. 240 Кримінального кодексу України)	35,30	Висока
Одеська	$C_3 = (C1_3 / C2_3) \times K1 \times K2 \times 100$ відсотків $C_3 = (291 / 7956) \times 5^* \times 5^{**} \times 100^* - K1 = 5$ (розпочато 6 проваджень про порушення митних правил) $^{**} - K2 = 5$ (розпочато 1 провадження згідно ст. 240 Кримінального кодексу України)	18,10	Низька
Чернівецька	$C_3 = (C1_3 / C2_3) \times K1 \times K2 \times 100$ відсотків $C_3 = (1076 / 55510) \times 5^* \times 5^{**} \times 100^* - K1 = 5$ (розпочато 23 провадження про порушення митних правил) $^{**} - K2 = 5$ (розпочато 1 провадження згідно ст. 240 Кримінального кодексу України)	24,00	Висока

Примітки.

¹ Зазначені показники можуть не відображати об'єктивну оцінку ефективності митного контролю з використанням інформаційних скануючих комплексних систем Nuctech MB1215LC установлених в пунктах пропуску митниць, так як інформаційні скануючі комплексні системи використовуються в тестовому режимі.

² Цільові значення: низька ефективність інформаційних скануючих комплексних систем Nuctech MB1215LC – показник ≤ 20 відсотків; висока ефективність інформаційних скануючих комплексних систем Nuctech MB1215LC – показник ≥ 21 відсотків.

Джерело: перероблено та упорядковано за [35].

Таблиця 2.3

Кількість виявлених невідповідностей у товаросупровідних документах з відомостями, одержаними у результаті аналізів рентгенівських зображень інформаційних скануючих комплексних систем Nuctech MB1215LC (для Волинської, Закарпатської, Львівської, Одеської та Чернівецької митниць Держмитслужби) за 2022 рік¹

Назви митниць	Формули розрахунків	Значення у звітних періодах, відсотків	Показники ефективності ³
Волинська	$C_3 = (C1_3 / C2_3) \times K1 \times K2 \times 100$ відсотків $C_3 = (1980 / 26802) \times 5^* \times 1 \times 100^* - K1 = 5$ (розпочато 5 проваджень про порушення митних правил)	36,94	Висока
Закарпатська	$C_3 = (C1_3 / C2_3) \times K1 \times K2 \times 100$ відсотків $C_3 = (6970 / 80965) \times 5^* \times 1 \times 100^* - K1 = 5$ (розпочато 7-м проваджень про порушення митних правил)	43,04	Висока
Львівська	$C_3 = (C1_3 / C2_3) \times K1 \times K2 \times 100$ відсотків $C_3 = (464 / 32430) \times 5^* \times 1 \times 100^* - K1 = 5$ (розпочато 5 проваджень про порушення митних правил)	07,15	Низька
Одеська ²	$C_3 = (C1_3 / C2_3) \times K1 \times K2 \times 100$ відсотків $C_3 = (14 / 952) \times 1 \times 1 \times 100$	01,47	Низька
Чернівецька	$C_3 = (C1_3 / C2_3) \times K1 \times K2 \times 100$ відсотків $C_3 = (300 / 46007) \times 5^* \times 5^{**} \times 100^* - K1 = 5$ (розпочато 8 проваджень про порушення митних правил) ^{**} – $K2 = 5$ (розпочато 1 провадження згідно ст. 240 Кримінального кодексу України)	16,30	Низька

Примітки.

¹ Зазначені показники можуть не відображати об'єктивну оцінку ефективності митного контролю з використанням інформаційних скануючих комплексних систем Nuctech MB1215LC установлених в пунктах пропуску Волинської, Закарпатської, Львівської та Чернівецької митниць, так як

інформаційні скануючі комплексні системи використовуються в тестовому режимі.

² У зв'язку із введенням з 24 лютого 2022 року воєнного стану на території України упродовж звітного періоду заходів суден у морські порти Одеси, Чорноморська та Південного не було.

³ Цільові значення: низька ефективність інформаційних скануючих комплексних систем Nuctech MB1215LC – показник ≤ 20 відсотків; висока ефективність інформаційних скануючих комплексних систем Nuctech MB1215LC – показник ≥ 21 відсотків.

Джерело: перероблено та упорядковано за [37].

Таблиця 2.4

Кількість виявлених невідповідностей у товаросупровідних документах з відомостями, одержаними у результаті аналізів рентгенівських зображень інформаційних скануючих комплексних систем Nuctech MB1215LC (для Волинської, Закарпатської, Львівської, Одеської та Чернівецької митниць Держмитслужби) за перший квартал 2023 року¹

Назви митниць	Формули розрахунків	Значення у звітних періодах, відсотків	Показники ефективності ³
Волинська	$C_3 = (C1_3 / C2_3) \times K1 \times K2 \times 100$ відсотків $C_3 = (705 / 10352) \times 5^* \times 1 \times 100^* - K1 = 5$ (розпочато чотири провадження про порушення митних правил)	34,05	Висока
Закарпатська	$C_3 = (C1_3 / C2_3) \times K1 \times K2 \times 100$ відсотків $C_3 = (2535 / 19064) \times 5^* \times 1 \times 100^* - K1 = 5$ (розпочато чотири провадження про порушення митних правил)	66,49	Висока
Львівська	$C_3 = (C1_3 / C2_3) \times K1 \times K2 \times 100$ відсотків $C_3 = (39 / 3517) \times 1 \times 1 \times 100$	01,11	Низька
Одеська ²	$C_3 = (C1_3 / C2_3) \times K1 \times K2 \times 100$ відсотків $C_3 = (15 / 217) \times 1 \times 1 \times 100$	06,91	Низька
Чернівецька	$C_3 = (C1_3 / C2_3) \times K1 \times K2 \times 100$ відсотків $C_3 = (308 / 15615) \times 5^* \times 1 \times 100^* - K1 = 5$ (розпочато чотири провадження про порушення митних правил)	09,86	Низька

Примітки.

¹ Зазначені показники можуть не відображати об'єктивну оцінку ефективності митного контролю з використанням інформаційних скануючих комплексних систем Nuctech MB1215LC установлених в пунктах пропуску розглядуваних митниць, так як інформаційні скануючі комплексні системи використовуються в тестовому режимі.

² У зв'язку із введенням з 24 лютого 2022 року на території України воєнного стану впродовж звітнього періоду заход суден у морські порти Одеси, Південного і Чорноморська були відсутні. З 7 березня 2023 року мобільна скануюча система була переміщена до митного посту «Орлівка» Одеської митниці.

³ Цільові значення: низька ефективність інформаційних скануючих комплексних систем Nuctech MB1215LC – показник ≤ 20 відсотків; висока ефективність інформаційних скануючих комплексних систем Nuctech MB1215LC – показник ≥ 21 відсотків.

Джерело: перероблено та упорядковано за [38].

На основі проведеного аналізу застосування інформаційних скануючих комплексних систем Nuctech MB1215LC побудуємо таблицю визначення ефективності застосування інформаційно-комунікаційних технологій відповідно Волинською, Закарпатською, Львівською (на 2020 рік – Галицькою), Одеською та Чернівецькою (на 2020 рік – Буковинською) митницями Держмитслужби (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Визначення ефективності застосування інформаційних скануючих комплексних систем Nuctech MB1215LC Волинською, Закарпатською, Львівською (до 2020 року – Галицькою), Одеською та Чернівецькою (до 2020 року – Буковинською) митницями Держмитслужби.

Назви митниць\Рік	2020	2021	2022	перший квартал 2023
Волинська	19,00	36,60	36,94	34,05
Закарпатська	00,00	35,10	43,04	66,49
Львівська (до 2020 року – Галицька)	00,00	35,30	07,15	01,11
Одеська	31,60	18,10	01,47	06,91
Чернівецька (до 2020 року – Буковинська)	09,98	24,00	16,30	09,86

Джерело: перероблено та упорядковано за [35–38].

На основі таблиці 2.5 побудуємо таблицю та графік визначення ефективності застосування інформаційно-комунікаційних технологій Nuctech MB1215LC відповідними митницями Держмитслужби (рис. 2.1).

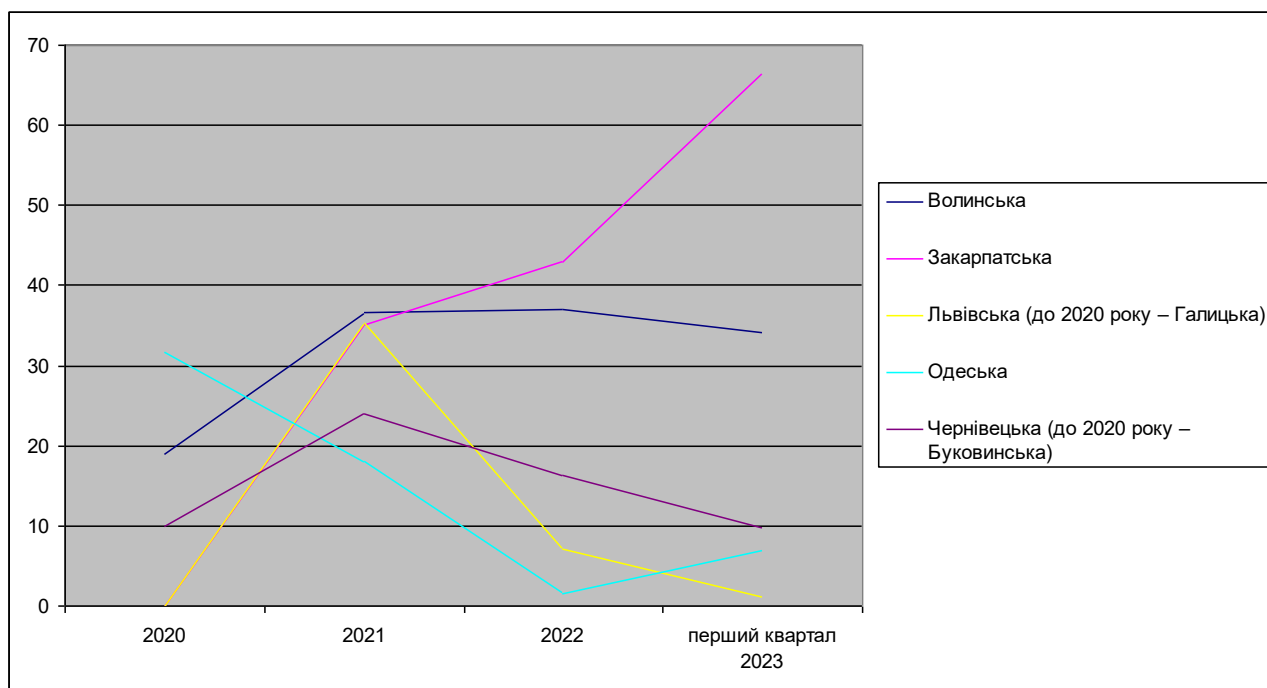

Рис. 2.1. Графік ефективності застосування інформаційних скануючих комплексних систем Nuctech MB1215LC Волинською, Закарпатською, Львівською (до 2020 року – Галицькою), Одеською та Чернівецькою (до 2020 року – Буковинською) митницями Держмитслужби

Джерело: перероблено та упорядковано за [35–38].

З графіку бачимо, що найбільш ефективно застосовує інформаційно-комунікаційні технології Nuctech MB1215LC – Закарпатська митниця. Така динаміка спостерігалась навіть до початку війни у 2022 році. У 2022 – першому кварталі 2023 року підвищення ефективності застосування інформаційно-комунікаційних технологій Nuctech MB1215LC Закарпатською митницею зросло, що можна пояснити географічним положенням та, відповідно, збільшенням навантажень у зв'язку із закриттям інших митниць під час воєнного стану.

Найбільш стабільною є Волинська, хоча її результати після збільшення ефективності застосування інформаційно-комунікаційних технологій Nuctech MB1215LC у 2020-2021 роках дещо знизились, що можемо пояснити воєнним станом та близькістю до білорусі.

Чернівецька (до 2020 року – Буковинська) митниця показує певні негативні результати, зокрема, зменшення ефективності застосування інформаційно-комунікаційних технологій Nuctech MB1215LC, починаючи з 2021 року. Спад продовжився і після початку війни та до сьогодні. Проте спад не критичний та не стрімкий, проте вимагає подальшого аналізу.

Результати аналізу ефективності застосування інформаційно-комунікаційних технологій Nuctech MB1215LC Одеською митницею показують, що ця митниця найбільш постраждала від введення воєнного стану, зокрема, від відсутності з 24 лютого 2022 року заходів суден у морські порти Одеси, Чорноморська та Південного, хоча негативна тенденція спостерігалась ще у 2020-2021 роках. Станом на перший квартал 2023 ситуація у Одеській митниці все ще характеризується низькою ефективністю застосування інформаційно-комунікаційних технологій Nuctech MB1215LC, проте має динаміку до покращення.

Найбільш негативні результати показує Львівська митниця. Зокрема, ще до початку війни спостерігалось значне падіння ефективності застосування інформаційно-комунікаційних технологій Nuctech MB1215LC цією митницею,

що продовжилось у 2002 році та у першому кварталі 2023 року. У подальшому слід вивчати та визначати причини таких негативних результатів застосування інформаційно-комунікаційних технологій Львівською митницею, що потребує додаткових досліджень.

Надалі проаналізуємо порядок використання на практиці інформаційно-комунікаційних технологій у системі митного регламентування на прикладі підприємства практики – ТОВ «ТРАНС4ЮА».

Товариство з обмеженою відповідальністю «ТРАНС4ЮА», англійською «TRANS4UA», зареєстрована четвертого квітня 2016 року. Код за ЄДРПОУ: 40394325. Місцезнаходження підприємства: Україна, 45000, Волинська область, місто Ковель, вул. Шевченка, будинок 2Б, телефон +380952167824. Форма власності: недержавна власність. Основний вид діяльності: оптова торгівля автомобільними деталями та приладдям. Керівник/директор/голова: Логвинюк Богдан Михайлович.

Логістичний комплекс «ТРАНС4ЮА» (Київ) у сфері зовнішньоекономічної діяльності спеціалізується на дистрибуції шин. Містить стелажні системи, майданчик для зберігання автотехніки, станція техобслуговування, парк вантажної складської техніки, митно-ліцензійний склад.

Порядок використання на практиці інформаційно-комунікаційних технологій у системі митного оформлення продукції «ТРАНС4ЮА» проаналізуємо за наступними критеріями: визначення з допомогою інформаційно-комунікаційних технологій географічного місце розташування покупців; інформаційні характеристики покупців; інформаційне ставлення покупця до продукту; торгова сила покупця щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій.

1. Визначення з допомогою інформаційно-комунікаційних технологій географічного місце розташування покупців.

«ТРАНС4ЮА» намагається об'єднати колектив однією метою – постійний рух, розширення географічного напрямку діяльності підприємства. Інформація за географічними сегментами подана у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Інформація збуту продукції «ТРАНС4ЮА» за географічними сегментами
за 2022 рік

	Україна	Азія	Америка	Європа	Африка
Доходи, в т.ч. зовнішні, тис. грн.	95188	63531	17770	95560	1935
Всього	273984				

Джерело: перероблено та упорядковано за [39].

На основі таблиці побудуємо кругову діаграму (рис. 2.2).

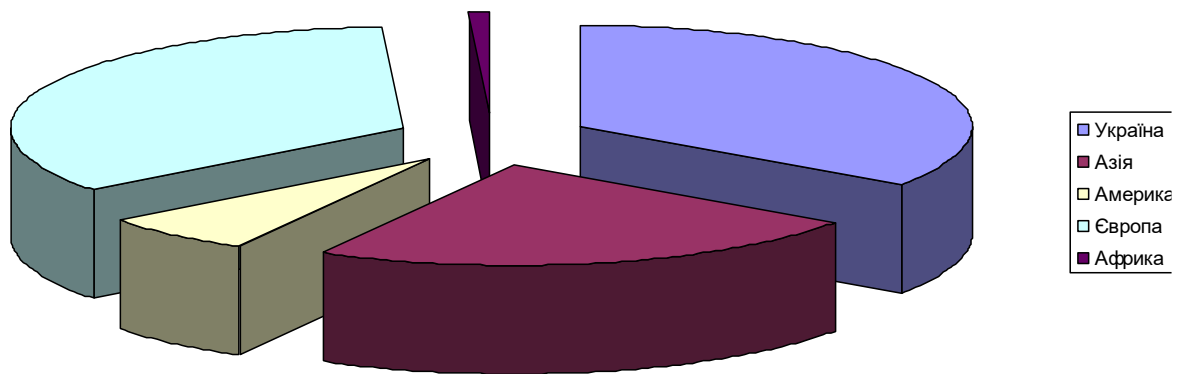

Рис. 2.2. Графік збуту продукції «ТРАНС4ЮА» за географічними сегментами
за 2022 рік

Джерело: перероблено та упорядковано за [39].

Географічне розширення розташування покупців свідчить про високу якість роботи, надійність і професіоналізм працівників «ТРАНС4ЮА», створення належних умов для всіх, хто користується послугами «ТРАНС4ЮА».

2. Інформаційні характеристики покупців. Вік, освіта, сфера діяльності та подібні характеристики покупців навести доволі складно, проте у більшості це покупці середнього віку, з вищою економічною освітою, сфера діяльності.

3. Інформаційне ставлення покупця до продукту. Всі покупці «ТРАНС4ЮА» прагнуть купувати товари з натуральними інгредієнтами і

найкращої якості. Саме таких критеріїв дотримується «ТРАНС4ЮА», випускаючи продукцію.

4. Торгова сила покупця стосовно використання інформаційно-комунікаційних технологій. Більшість покупців «ТРАНС4ЮА» вважають за краще використовувати новітні інформаційно-комунікаційні технології у митному врегулюванні. Адже користуючись новітніми інформаційно-комунікаційних технологій у митному врегулюванні, підприємство застосовує лише перевірену інформацію.

За результатами оцінки характеристик зроблено висновок про ступінь мінливості інформаційних потреб, вимог, смаків покупців стосовно тих товарів, що входять у номенклатуру підприємства, про прихильність покупця до товарів підприємства і про торгову силу покупців. При цьому використовувалась запропонована шкала оцінок (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Шкала інформаційних оцінок характеристик профілю покупців
«ТРАНС4ЮА»

Параметри профілю покупців	Бали	Інтерпретація бальних оцінок
Зміна переваг, потреб, смаків покупців	1	Низька
	2	Незначна
	3	Значна
Схильність покупців до товарів підприємства	3	Слабка
	4-6	Середня
	7-9	Сильна
Торгова сила покупців	5	Незначна
	6-10	Середня
	11-15	Значна

Джерело: перероблено та упорядковано за [39].

Результати оцінок характеристик профілю покупців «ТРАНС4ЮА» представлено у табл. 2.8.

Таблиця 2.8

**Результати розпізнавання інформаційних оцінок характеристик профілю
покупців «ТРАНС4ЮА»**

Параметри профілю покупців	Фактична сума балів	Інтерпретація бальних оцінок
Зміна переваг, потреб, смаків покупців	3	Значна
Схильність покупців до товарів підприємства	4	Середня
Торгова сила покупців	6	Середня

Джерело: перероблено та упорядковано за [39].

Таким чином, за даними табл. можна зроби висновок про те, що зміни потреб та смаків покупців «ТРАНС4ЮА» досить значні (3 бали з 3), їх лояльність до товарів «ТРАНС4ЮА» знаходиться фактично на початково-середньому рівні (4 бали з 9) і вони мають початково-середню силу впливу на підприємство (6 балів з 15).

Інформаційна реклама – це інформація про «ТРАНС4ЮА», про товари, ідеї чи починання, розповсюджувана в будь якій формі та в будь-який спосіб, призначена сформувати чи підтримати обізнаність споживачів реклами та їх інтерес стосовно «ТРАНС4ЮА», товару, ідей та починань, а також сприяти реалізації товарів «ТРАНС4ЮА», досягнення іншого результату, бажаного для «ТРАНС4ЮА» як рекламодавця.

План рекламних заходів для просування на ринок запропонованого продукту/продукції «ТРАНС4ЮА» показано у табл. 2.9.

Таблиця 2.9

**План рекламних заходів для просування на ринок запропонованого
продукту/продукції «ТРАНС4ЮА»**

Вид реклами	Частка, відсотків
Реклама в медіа	12
Друкована реклама	10
Реклама у мережі Інтернет	54
Пряма реклама	16
Інші види реклами	8

Джерело: перероблено та упорядковано за [39].

До істотних позитивних ознак реклами, які прийняті до уваги «ТРАНС4ЮА», відносяться: спрямованість інформації на невизначене коло осіб, зміст інформації та ціль інформаційного впливу.

Проаналізуємо інші інформаційно-технологічні системи, які використовуються у митному врегулюванні у компанії «Amazon».

До елементів інформаційно-технологічної системи, які використовуються у митному врегулюванні у компанії «Amazon» слід віднести особливу систему комунікацій, зокрема, комунікацій у мережі Інтернет, яка також значною мірою відрізняється від комунікацій з фізичною присутністю. У компанії «Amazon» комунікація може набувати доволі специфічних форм.

Особливості комунікації, які використовуються у митному врегулюванні у компанії «Amazon», є дуже специфічними. Цифрове суспільство привнесло у систему комунікацій у митному врегулюванні у компанії «Amazon» масу нових принципів та здатне зробити інформацію дуже швидкою, мультимедійною, об'ємною та гіпертекстуальною.

Так, у 2012 році «Amazon» купила компанію «Kiva Systems» зі штату Массачусетс (на сьогодні її назва «Amazon Robotics»), виробника роботів, інших мобільних робототехнічних систем, призначених для переміщення товарів у автоматичному режимі, за 775 мільйонів доларів.

Метою компанії було створення робототехнічної системи типу АКТС, здатної ефективно переміщати вантажі в реальному часі відповідно до замовлень, які надходять.

АКТС у компанії «Amazon» (англ. Automated (Automatic) Guided Vehicle (AGV), нім. Fahrerloses Transportfahrzeug (FTF)) – це автоматично керований транспортний засіб, мобільний робот, який застосовується на складах для переміщення вантажів, товарів і матеріалів. Пристрій оснащується системою, яка дозволяє йому орієнтуватися у просторі [71, р. 17].

Компоненти та архітектура автономного мобільного робота типу АКТС показана на рис. 2.3.

Рис. 2.3. Компоненти та архітектура автономного мобільного робота типу АКТС

Джерело: перероблено та упорядковано за [63].

У порівнянні з традиційними методами внутрішнього транспорту, інформаційна технологія «Kiva Systems» забезпечує вищу ефективність та точність, внаслідок чого цей підхід до автоматизації складських систем набуває популярності в промисловості та сфері послуг.

На думку спостерігачів, «Amazon» не має наміру продавати роботів за технологією «Kiva Systems», щоб обмежити поширення нової технології серед своїх конкурентів. Проте впровадження роботів для компанії «Amazon» є не спробою відмовитися від людських кадрів на складі, а тільки спробою уповільнити зростання чисельності складських працівників. Незважаючи на технології роботів «Kiva Systems», компанія часто наймає на свята тисячі тимчасових складських робітників, а частина з них лишиться у штаті компанії «Amazon».

За оцінками аналітиків, зокрема, американського дослідника, футуролога та підприємця з Кремнієвої долини М. Форда у монографії «Наступ роботів. Техніка та загроза майбутнього безробіття» (англ. Rise of the Robots: Technology and the Threat of a Jobless Future) [64, р. 16–17], впровадження цих

інформаційно-комунікаційних технологій для автоматизації митних складських операцій дозволить скоротити витримку на підготовку замовлень на сорок відсотків.

Таким чином, дослідження порядку використання на практиці інформаційно-комунікаційних технологій у системі митного коректування України показує, що для удосконалення запровадження програмно-інформаційних систем з метою прискорення та оптимізації надання митних послуг необхідно розробити сучасне забезпечення врегулювання зазначених суспільних відносин із залученням до цього провідних фахівців митного, інформаційного та міжнародного права. Також варто розробити на підставі цих правових актів технологічні схеми здійснення митного контролю та оформлення інформаційної продукції та інформаційних послуг при переміщенні їх як товару через митний кордон.

2.2. Проблеми цифровізації митних процесів в Україні

У сучасній літературі проблеми цифровізації митних процесів в Україні, у процесі розбудови цифрового суспільства (електронного суспільства, і-суспільства, е-суспільства тощо) визначають по-різному, проте реалії на сьогодні вимагають якісно нових підходів до цифровізації митних процесів в Україні та вирішення проблем побудови цифрової митниці.

У законодавстві як України, так і більшості зарубіжних держав Європи, структура цифровізації митної сфери чітко не визначена. Дослідники до структури цифровізації митної сфери відносять різні елементи, зокрема, цифрову митну економіку [55, с. 13], цифрову митну політику [53, с. 164–168], цифрову митну дипломатію [8, с. 140–142], діджиталізацію митних процесів [19, с. 156–158; 24, с. 75–83] тощо.

На наш погляд, системний аналіз надає підстави до структури цифровізації митної сфери віднести такі основні елементи як діджиталізацію та інші цифрові технології, цифрову економіку, цифрові комунікації.

Так, діджиталізація є одним із важливих елементів структури цифровізації митної сфери, як процес та засоби приведення різновидів інформації саме у форму «цифрову». Проте діджиталізація є тільки однією із цифрових технологій, а до структури цифровізації митної сфери відносять також такі цифрові технології як Smart-елементи [9, с. 190–192], Smart City [21, с. 381–384], Дія Сіті [51], технології, спрямовані на винайдення та застосування штучного інтелекту [22, с. 126–129] тощо.

До елементів структури цифровізації митної сфери також можна віднести і особливу систему комунікацій, зокрема, комунікацій у Інтернет, яка також значною мірою відрізняється від комунікацій з фізичною присутністю, від комунікацій у друкованих, теле- та радіо- медіа. У цифровому суспільстві комунікація може набувати доволі специфічних видів і форм.

Цифрова митниця як якісно новий етап митної справи у нашій державі почалась із середини 2000-х років, на початку вона мала структуру стосовно електронного декларування товарів і транспорту та дві підсистеми – декларанта та митного органу (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Початковий етап впровадження електронної (цифрової) митниці в Україні (електронне декларування товарів і транспорту)

Джерело: перероблено та упорядковано за [62, с. 120].

Проміжний етап – це впровадження у середині 2010-х років єдиного вікна стосовно спрощення порядку ввезення товарів (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Впровадження на митницях системи «єдиного вікна» електронного контролю за вантажами як етапу розвитку цифровізації митних процесів
Джерело: перероблено та упорядковано за [31].

Особливості сучасної комунікації у цифровому митному суспільстві є дуже специфічними. Цифрове суспільство привнесло у систему комунікацій масу нових принципів. Цифрове суспільство здатне зробити інформацію дуже швидкою, мультимедійною, об'ємною й гіпертекстуальною. Особливості цифровізації митної галузі проявляються у визначенні його переваг та недоліків, адже вказане явище, як і будь-яке інше, має і ті, і інші.

Так, у межах цифровізації митної галузі порівняно зменшується значимість територіальних факторів, це пов'язане із тим, що системи комунікативної взаємодії цифровізації митних відносин повністю змінили значимість державних та інших подібних кордонів, через що майже нівелюються бар'єри для комунікацій, при цьому розширюється доступ до елементів структури цифровізації митної сфери.

Етапи подальшої цифровізації митних процесів в Україні пов'язані із імплементацією митного та інформаційного законодавства ЄС відповідно до Угоди про асоціацію [58]. Зокрема, етапи подальшої імплементації митного законодавства ЄС у сфері цифровізації митних процесів в Україні передбачають успішне проходження Оціночної місії та одержання запрошення до приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту, безпосереднє приєднання до цієї Конвенції, що було зроблено до кінця 2022 року (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Етапи імплементації митного законодавства ЄС щодо цифровізації митних процесів в Україні у 2022-2023 роках

Джерело: перероблено та упорядковано за [11; 14; 23; 41].

У 2023 році планується подальше міжнародне застосування NCTS та повний перехід на NCTS до кінця року.

Таким чином, цифровізація митних процесів в Україні – це такі процедури, які на постійній основі, інтенсивно, продуктивно використовують цифрові технології та процеси діджиталізації, розбудовують цифрову митну галузь, з метою досягнення державно-управлінських, політичних, правових, соціальних, економічних, громадських, також інших, цілей у митній сфері. Сучасна цифрова митна сфера характеризується насамперед тим, що головна роль у ній належить тій інформаційній діяльності, яка забезпечує напрямок цифровізації

митних процесів, забезпечує процеси обробки надвеликих масивів митних даних інформаційними технологіями, які на сьогодні можуть підтримувати роботу із такими надвеликими масивами, та технологіями їх інтелектуальної аналітичної обробки.

2.3. Проблеми використання автоматизованих систем, системи спільного транзиту, концепції «єдиного вікна» та інших технологій в системі митного регулювання України

Автоматизована система для митних даних (англ. Automated System for Customs Data – ASYCUDA) – це розроблена Конференцією ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) спільно з Міжнародною митною організацією система, яка надає змогу обробляти митні декларації у автоматизованому режимі.

Автоматизована система митного оформлення (АСМО) – це підсистема, що входить до складу Єдиної автоматизованої інформаційної системи Держмитслужби і забезпечує використання електронних документів та електронних копій документів на паперових носіях посадовими особами митного органу для здійснення митних процедур.

Автоматизована інформаційна система «Центр» (AIC «Центр») – це автоматизована інформаційна система центрального рівня, яка становить сукупність підсистем, комплексів задач, програмно-інформаційних комплексів та централізованого сховища зведеної інформації про митне оформлення – електронних копій вантажних митних декларацій, інших електронних документів, які використовуються при митному контролі та забезпечують обмін інформацією із автоматизованими системами (підсистемами) локального рівня.

ЄAIC – це інтегрована багатофункціональна автоматизована система, яка забезпечує інформаційну підтримку, супроводження митної справи та становить сукупність декількох інформаційно взаємопов'язаних систем, зокрема, автоматизовану систему митного оформлення (АСМО), автоматизованої системи митного оформлення, автоматизованої інформаційної

системи «Центр», інформаційно-телекомунікаційної системи «Електронна пошта», інших систем, програмно-інформаційних комплексів.

Поділ системи захисту інформації ЄАІС на модулі дає можливість побудови та введення комплексних систем захисту інформації локальних підсистем, які базуються на окремих об'єктах інформаційної діяльності, зв'язаних між собою відомчими телекомунікаційними мережами (ВТМ) (рис. 2.7).

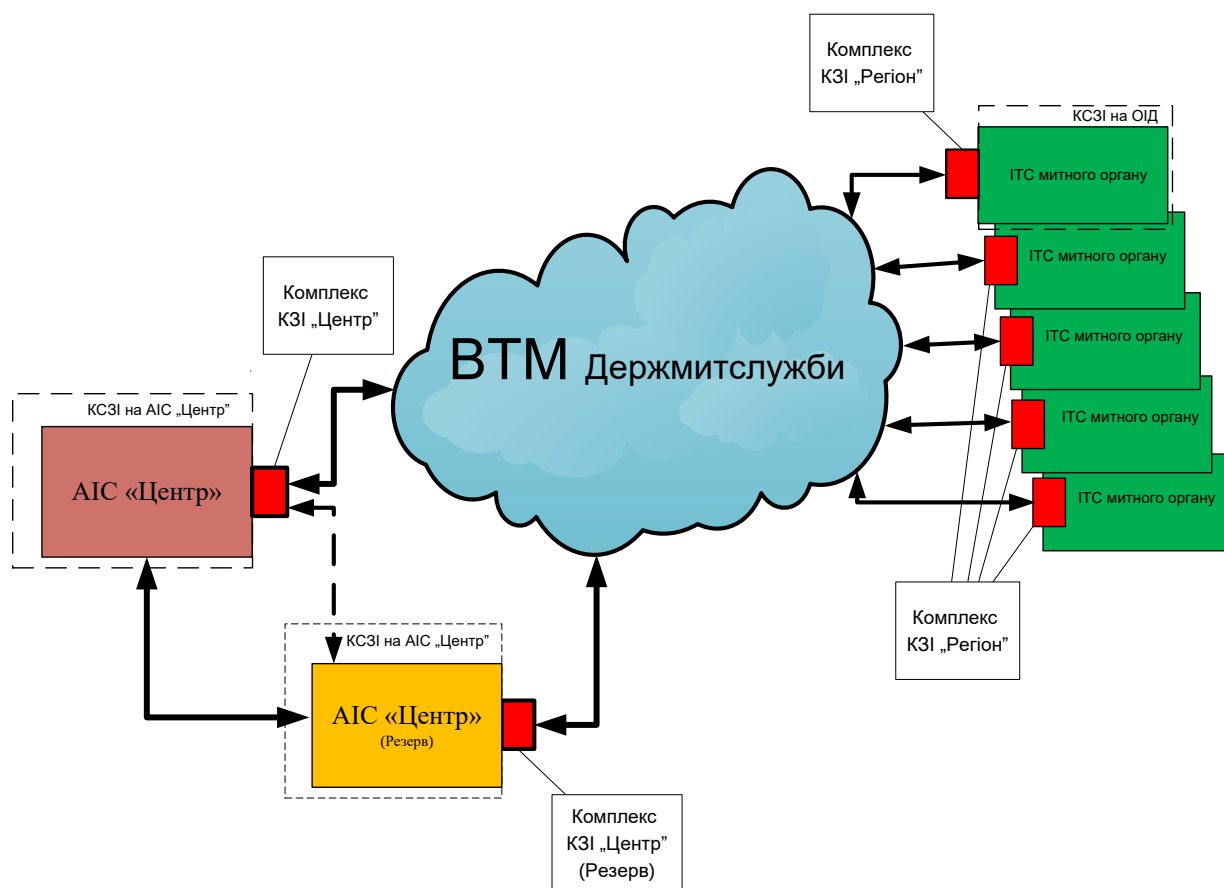

Рис. 2.7. Структурна схема елементів комплексних систем захисту інформації Єдиної автоматизованої інформаційної системи

Джерело: перероблено та упорядковано за [45].

Взаємодія інформаційних систем, обмін інформацією, необхідною для адміністрування мита та інших платежів, здійснення контрольних інформаційних процедур проводиться відповідно до наказу Міністерства фінансів України від 10 червня 2020 року [46].

У випадку виходу з ладу автоматизованих систем митного оформлення застосовується Порядок, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 17 серпня 2020 року [47].

У багатьох державах ЄС для передачі даних у електронному виді використовуються системи спільного транзиту, зокрема, NCTS (New Computerized Transit System) – нова комп'ютеризована транзитна система як загальноєвропейська система, що заснована на електронних деклараціях та їх обробці. NCTS призначено для забезпечення кращого управління та контролю за Спільним Транзитом [69].

У межах виконання Угоди про асоціацію з метою адаптації національного законодавства України до вимог ЄС у 2018 році ухвалено Дорожню карту стосовно приєднання України до спільної транзитної процедури ЄС/ЄАВТ [14].

Метою цього документа є всеосяжне загальне планування необхідних кроків для застосування NCTS у світлі приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту. Дорожня карта має включати всі відповідні етапи та діяльність, необхідну для повної імплементації правил спільного транзиту, в т.ч. NCTS. Крім того, необхідною умовою виконання Дорожньої карти є призначення відповідальних осіб у сферах інформаційно-комунікаційних технологій у митному врегулюванні та процедурах.

Фази виконання плану дій Дорожньої карти впровадження NCTS наступні: 1) фаза реалізації бізнес-процесів, яка включає в себе перелік необхідних для виконання завдань для підгрупи з митних процедур Робочої групи; 2) фаза реалізації ІТ, яка включає в себе перелік необхідних для виконання завдань для підгрупи з інформаційно-комунікаційних технологій Робочої групи; 3) фаза навчання, яка включає в себе всі дії, які необхідно виконати персоналу, який відповідає за сферу навчання; 4) фаза розгортання, яка включає в себе перелік необхідних для виконання завдань для підгрупи з митних процедур та підгрупи з інформаційно-комунікаційних технологій Робочої групи. Фази виконання плану дій Дорожньої карти показані на рис. 2.8.

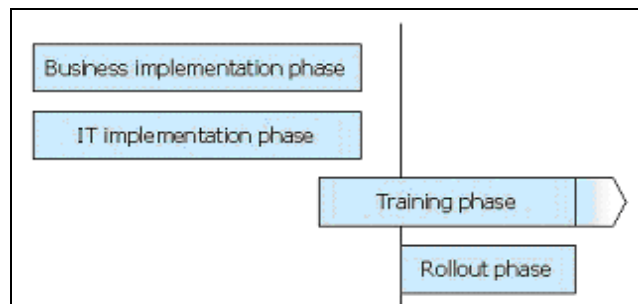

Рис. 2.8. Фази виконання плану дій Дорожньої карти стосовно приєднання України до спільної транзитної процедури ЄС/ЄАВТ

Джерело: перероблено та упорядковано за [14].

На виконання положень Дорожньої карти досягнуто попередні домовленості із ЄС стосовно можливості закупівлі для України програмного забезпечення «Minimum Common Core», розробленого Єврокомісією для держав-кандидатів.

Конвенція про процедуру спільного транзиту від 20 травня 1987 року визначає заходи стосовно транзитного переміщення товарів між ЄС і державами Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ), а також між самими державами спільного транзиту, в т.ч., у відповідних випадках, товарів, що їх перевантажують, переадресовують чи зберігають на складі, шляхом запровадження процедури спільного транзиту незалежно від виду і походження товарів [23].

Вказана Конвенція запровадила єдині для всіх правила декларування та контролю над транзитними переміщеннями товарів із використанням спільної системи, що дає можливість налагодити обмін інформацією про всі етапи митного оформлення із використанням електронних повідомлень у режимі реального часу та, відповідно, підвищити ефективність використання механізму аналізу ризиків.

Важливим напрямом надалі стосовно виконання положень Дорожньої карти про приєднання України до спільної транзитної процедури ЄС/ЄАВТ є проведення заходів, які дозволять включити дані митної статистики в єдиний державний інформаційно-статистичний ресурс України.

Щодо використання систем «єдиного вікна» в системі митного урегулювання України, то, зокрема, відповідно до Регламенту ЄП і Ради (ЄС) 2019/1239 від 20 червня 2019 року система «Європейського морського «єдиного вікна»» («ЄМЄВ») визначає правові і технічні рамки для мережі морських «єдиних вікон» із гармонізованими інтерфейсами для звітування, і включає обмін митними та іншими даними через систему SafeSeaNet, інші системи з метою спрощення митних процедур [52].

Принцип «єдиного вікна» як інформаційно-комунікаційна технологія у митному врегулюванні – це спосіб взаємодії митного та іншого уповноваженого органу та суб'єкта митної діяльності з метою підготовки та одночасної прискореної видачі комплексу (пакету) документів. За умов ефективної реалізації «єдиного вікна» більшу (або майже всю) систему митного оформлення можна буде здійснювати он-лайн (у електронний спосіб) за мінімальну кількість етапів та часу.

Для здійснення взаємодії, передбаченої частиною першою цієї статті, використовується єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» (<https://cabinet.customs.gov.ua/>), що входить до складу систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційно-комунікаційних ресурсів митних органів (рис. 2.9).

Рис. 2.9. Інтерфейс веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі»

Джерело: перероблено та упорядковано за [5].

Веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» має свої елементи. Як частина вказаного інформаційного ресурсу є, наприклад, інформаційний автомобільний калькулятор, який провадить розрахунки митних платежів, які сплачуються при митних оформленнях легкових автомобілів фізичними особами (рис. 2.10).

Технічні дані автомобіля

☐ Пільгове оформлення за законами 1402-ІХ та 1403-ІХ

Тип двигуна: Бензиновий

Робочий об'єм, см3: см3...

Статус: Новий

Рік виготовлення:

Країна походження:

Валюта контракту: USD

Вартість у валюті:

Курс: 36,56860000

В грн:

Розрахувати митні платежі

Рис. 2.10. Автомобільний калькулятор

Джерело: перероблено та упорядковано за [1].

Проте на практиці митні органи не завжди повністю виконують вимогу стосовно оприлюднення інформації про свою діяльність, у т.ч. через мережу Інтернет. На сьогодні в Україні відсутній все ще єдиний підхід до формування фондів «Єдиного вікна для міжнародної торгівлі», не повністю визначені формати обміну інформацією, порядок її використання та доступу, не завжди можливе вільне, цілодобове та безоплатне одержання інформації з реєстру, не врегульовані питання одержання нормативно-правових актів з електронних фондів комерційними виробниками для включення їх у власні інформаційно-пошукові системи.

З огляду на потребу одержання засобів електронного цифрового підпису система «Єдиного вікна для міжнародної торгівлі» також залишається складною і потребує удосконалення. Так, потребує реформ система переліку митних реєстраційних послуг, які можна одержати в електронному режимі на порталі «Єдиного вікна для міжнародної торгівлі». Серед напрямів

реорганізації технологій стосовно «Єдиного вікна для міжнародної торгівлі» також варто виокремити основні групи як усунення малопродуктивних структурних ланок та створення стратегічно ефективної структури при впровадженні інноваційних стратегій.

Щодо використання інших автоматизованих систем та інших технологій в системі митного урегулювання України, то можемо запропонувати проаналізувати окремі переваги та недоліки програмного забезпечення, такого як QD Professional та MD Office.

QD Professional – це досконалий інструмент для ведення ефективної зовнішньоекономічної діяльності, зручне, швидке і досконале заповнення вантажної митної декларації та потужна інформаційно-довідкова система по митному законодавству.

Основні можливості програми QD Professional: одержання повної довідки по товарам, в залежності від мети їх переміщення через кордон; висока швидкість, зручність і простота при заповненні вантажних митних декларацій; автоматичний розрахунок платежів і повний контроль при заповненні вантажних митних декларацій.

У оновленні програми реалізована можливість заповнення декларацій типу T1UA обміну повідомленнями з митницею (рис. 2.11).

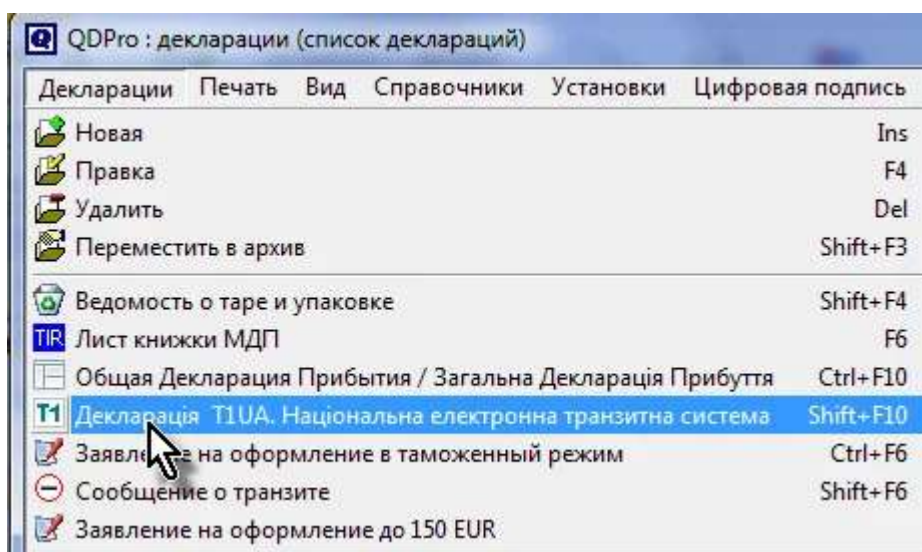

Рис. 2.11. Можливість заповнення митних декларацій типу T1UA у оновленні програми QD Professional для обміну повідомленнями з митницями

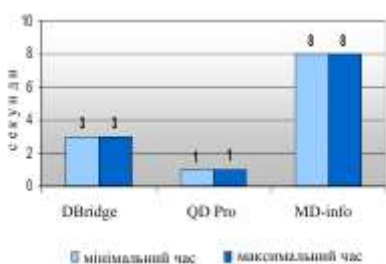
Джерело: перероблено та упорядковано за [72].

Режим роботи з деклараціями T1UA дозволяє завантажувати дані з декларації (списку декларацій), формувати повідомлення на митницю, перевіряти стан обробки документа митницею.

Програмний комплекс MD Office – зручний і доступний інструмент для заповнення вантажної митної декларації, товаротранспортних та товаросупровідних документів.

У програмах QD Professional та MD Office є можливість роботи з тематичними добірками документів. В. В. Роговенко і О. Ф. Волик провели дослідне тестування програмних продуктів за швидкодією обробки одночасних запитів пошуку за різними параметрами. Дослідження провадилося за такими критеріями пошуку: 1) за текстом; 2) за числовими даними та часом. Контролювався час обробки запитів: мінімальний – перший оброблений запит і максимальний – останній оброблений запит. У результаті досліджень виявлено, що за числовими даними найвища швидкодія пошуку у програми QD Professional, а за текстом чіткого лідера виявити не вдалося. Результати досліджень наведено на рис. 2.12.

Швидкодія пошуку документа за номером

Швидкодія пошуку документа за номером і датою

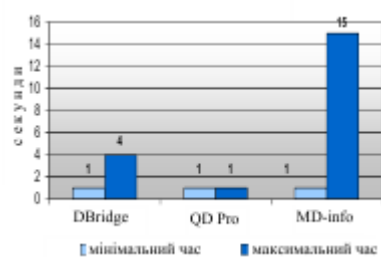

Рис. 2.12. Показники швидкодії обробки запитів пошуку програмними продуктами DBridge, QD Pro, MD-info

Джерело: перероблено та упорядковано за [54, с. 158].

Отож, QD Professional відрізняється від MD Office так само, як будь-які два програмні продукти одного і того ж призначення, зроблені різними розробниками – вартість, ступінь і дати оновлення тощо.

Таким чином, до сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у митному врегулюванні віднесено такі як автоматизовані системи митного оформлення; автоматизовані системи електронного митного декларування; митні системи попереднього інформування; автоматизовані системи митного контролю за переміщенням фізичних осіб та контролю за переміщенням вантажів; автоматизовані системи портових співтовариств; автоматизовані системи управління ризиками; багатофункціональна комплексна система «Електронна митниця» та інші. У перспективі впроваджуються інші елементи цифрової митниці та сучасні технології цифровізації фактично всіх митних процесів.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ В СИСТЕМІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКРАЇНИ

3.1. Підвищення ефективності і якості цифровізації в системі митного регулювання України

Серед проблем митного регламентування в Україні, яке забезпечує використання інформаційно-комунікаційних технологій в системі митного урегулювання, можна виділити такі як: вирішення проблеми спрощення митних процедур (NCTS) в системі митного коректування України на основі запровадження цифровізації; вирішення проблем спеціалізованої підготовки посадових осіб Держмитслужби стосовно користування ними інформаційно-комунікаційними технологіями.

Для спрощення доступу заінтересованих осіб до такої інформації митні органи застосовують спеціальні інформаційно-комунікаційні технології. Так, постановою Уряду України «Деякі питання реалізації положень Митного кодексу України стосовно надання авторизацій» від 27 вересня 2022 року затверджено форми заяв про надання авторизацій на застосування спрощення; форми авторизації на застосування спрощення «загальна гарантія» та інші [13].

Подати заяву на одержання спрощень може підприємство, яке оформило не менше 50 декларацій у режимі спільного транзиту (T1UA). Виняток становить «загальна фінансова гарантія» – подати заяву на її одержання може навіть підприємство, яке ще не оформило 50+ декларацій в NCTS, але підтвердило відповідність критерію забезпечення практичних стандартів компетенцій чи професійної кваліфікації відповідальної посадової особи підприємства.

Першому підприємству в Україні 17 травня 2022 року було надано дозвіл на застосування спеціального транзитного спрощення в NCTS. Наказ

Держмитслужби стосовно надання дозволу на застосування спеціального транзитного спрощення «загальна фінансова гарантія» було підписано 16 травня 2022 року [32].

На сьогодні підвищення ефективності і якості цифровізації в системі митного урегулювання України з допомогою застосування декларацій в NCTS провадиться на веб-сторінці «NCTS» веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі». Цей розділ призначений для одержання логінів та паролів адміністратора для роботи з Порталом Трейдера NCTS (рис. 3.1.)

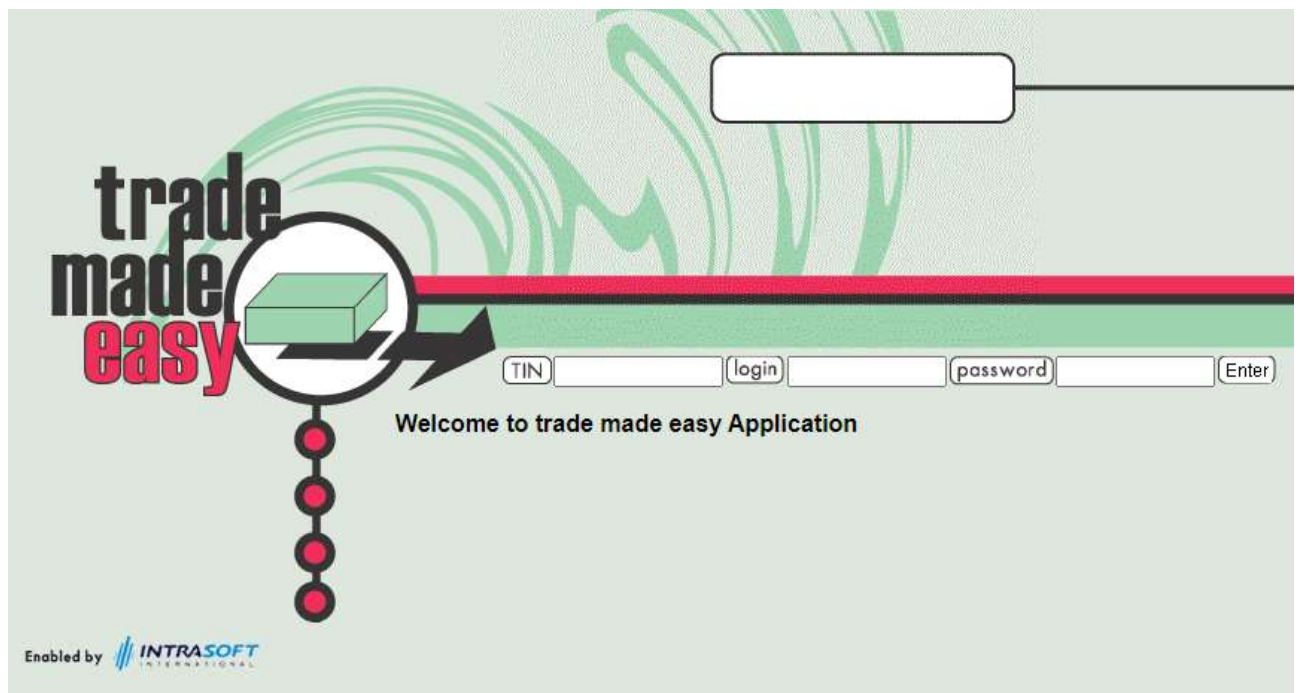

Рис. 3.1. Портал Трейдера NCTS

Джерело: перероблено та упорядковано за [40].

Таким чином, в Україні розпочався процес одержання підприємствами спеціальних транзитних спрощень у процедурі спільного транзиту (NCTS). Наразі в Україні триває етап національного застосування NCTS. Однак спеціальні транзитні спрощення, одержані зараз, під час національного застосування NCTS, будуть дійсними і в подальшому, під час міжнародного застосування режиму спільного транзиту у 2023 році та у наступних роках.

Що стосується вирішення проблем спеціалізованої підготовки посадових осіб Держмитслужби стосовно користування ними інформаційно-комунікаційними технологіями, то у період з 2015 року до сьогодні

Департаментом спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Держмитслужби здійснюється така підготовка за очною, дистанційною, змішаною та іншими формами.

Так, у 2020 році пройшли підготовку 3797 посадових осіб Держмитслужби; у 2021 році пройшли спеціальну та спеціалізовану підготовку 6333 посадових осіб (з них очною на базі Департаменту – 240 посадових осіб, змішаною – 1545 посадових осіб, очною в режимі он-лайн – 463 посадові особи, дистанційною – 4085 посадових осіб), у 2022 році – 7564 посадові особи (з них спеціальну та спеціалізовану за спеціальними професійними (сертифікатними) програмами – 880 посадових осіб, спеціалізовану за спеціальними короткостроковими програмами – 6580 посадових осіб, навчальні курси на порталі Всесвітньої митної організації CLIKC – 104 посадові особи). Дані подані у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

**Кількість посадових осіб Держмитслужби, які пройшли підготовку
стосовно користування ними інформаційно-комунікаційними
технологіями у 2020-2022 роках**

	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Кількість посадових осіб Держмитслужби, які пройшли підготовку стосовно користування ними інформаційно-комунікаційними технологіями	3797	6333	7564

Джерело: перероблено та упорядковано за [16–18].

На основі даних таблиці побудуємо графік (рис. 3.2).

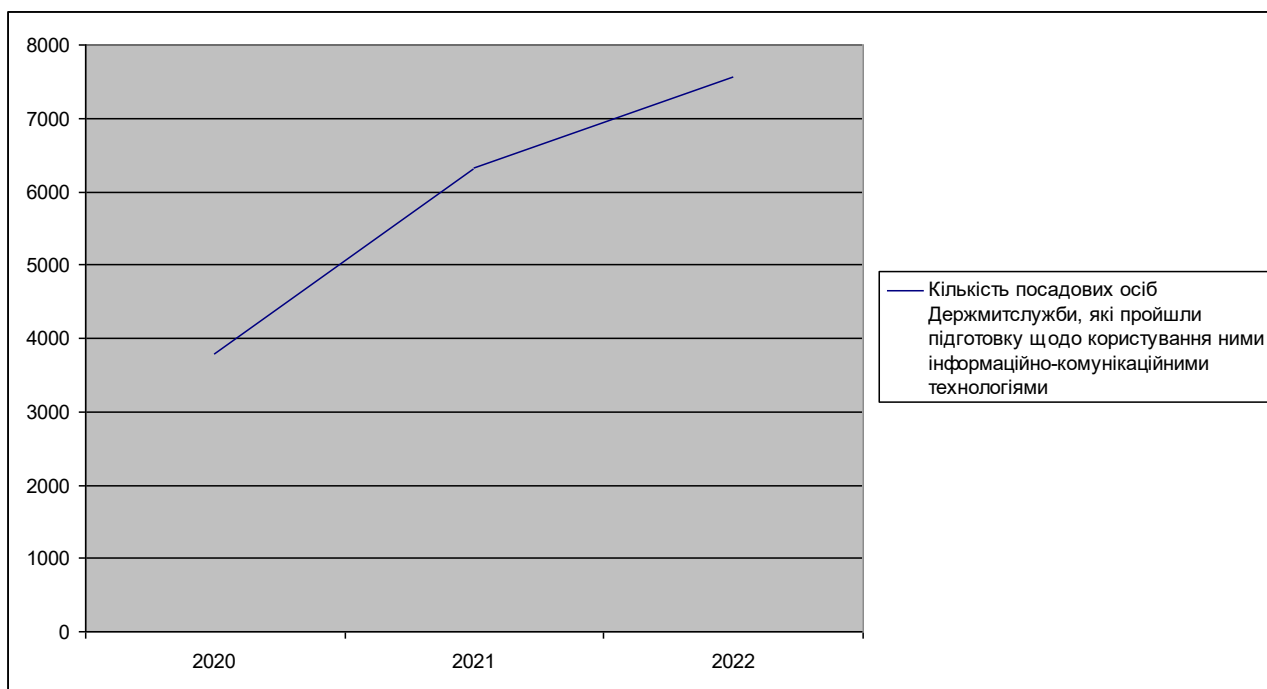

Рис. 3.2. Динаміка збільшення кількості посадових осіб Держмитслужби, які пройшли підготовку стосовно користування ними інформаційно-комунікаційними технологіями у 2020-2022 роках

Джерело: перероблено та упорядковано за [16–18].

Таким чином, бачимо позитивну динаміку до щорічного збільшення кількості посадових осіб Держмитслужби, які проходять підготовку стосовно користування ними інформаційно-комунікаційними технологіями.

Проте для того, щоб така позитивна динаміка утримувалась, необхідно провадити відповідні заходи. Частина із них запланована у Плані роботи ДСПКЗ на 2023 рік, затверджену наказом в.о. Голови Держмитслужби від 3 січня 2023 року: здійснення підготовки за категоріями і тематикою, здійснення моніторингу, актуалізації і розширення бази тестових завдань для перевірки рівня знань посадових осіб Держмитслужби тощо [33].

Таким чином, на сьогодні актуальним лишається розробка практичних курсів, навчальних занять, інших методичних матеріалів із використанням цифрових інструментів, програмного забезпечення, надання методичної і практичної допомоги Держмитслужбі у організації професійного навчання без відриву від роботи, розробка електронного навчально-методичного кабінету,

комплексів дистанційного навчання, а також інформаційного та іншого тестування посадовим особам Держмитслужби.

3.2. Впровадження нових інформаційних ресурсів в системі митного забезпечення України

Інформаційно-комунікаційний та науково-технічний прогрес передбачає впровадження нових інформаційно-комунікаційних ресурсів, нових програмних продуктів в систему митного урегулювання України. Проаналізуємо такі як технології «блокчейн» та протидії кіберінцидентам у митній сфері.

Блокчейн-технологія в митній діяльності (англ. blockchain technology in customs activity) – це інноваційна модель єдиної інформаційної мережі [20, с. 58–62].

Основне поняття «блокчейн» – це розподілена база даних, що зберігає впорядковані економічні транзакції та до якої, за умови виконання певних умов, можна приєднатися та виконати конкретну транзакцію.

У блокчейн можна зберігати різні митні дані, практично про все, що потребує окремого незалежного запису і, при необхідності, перевірки. Переваги технології блокчейн у митній сфері (та недоліки у порівнянні інших ІТ-технологій) показано у табл. 3.2.

Таблиця 3.2.

Переваги технології блокчейн у митній сфері

Показники	Блокчейн	Інші ІТ-технології
	Переваги	Недоліки
Децентралізація	Транзакція здійснюється всією мережею, яка сама є гарантом здійснення операцій	Транзакція здійснюється через деякий центральний вузол
Смарт-контракти	Завчасно зарезервована сума на деякі товар чи послугу, автоматично відкладається і списується у момент доставки	Відсутній, тому варто самому контролювати наявність коштів на рахунках на момент здійснення транзакцій

Продовження табл. 3.2

Зберігання та захист	Система блокування, яка дозволяє лише додавати інформацію	Бази даних, схильні до зломів, спотворення інформації, нанесення іншої (часто – непоправної) шкоди
Інтеграція	Питання інтероперабельності технології у різних державах і підтвердження правоздатностей контрагентів	Транскордонний сервіс грошових переказів

Джерело: перероблено та упорядковано за [12, с. 108].

Отже, на наш погляд, головною відмінною рисою й перевагою поняття «блокчейн» у митній сфері є те, що цей реєстр даних не зберігається в якомусь одному місці, а розподілена серед декількох тисяч комп'ютерів у всьому світі, що значно збільшує надійність.

Щодо протидії кіберінцидентам у митній сфері, то кіберінциденти та кібератаки наразі стали доволі звичним явищем у митному світі, при цьому становлячи серйозну та реальну загрозу для корпорацій. Зростає не лише кількість кібератак, а також й їх корпорацій, складність, збільшуються обсяги збитків та інших наслідків. Велика кількість кіберзагроз та кіберінцидентів була створена, щоби бути непоміченими (латентними), водночас як компаніям часто доводиться стикатися із економічними та іншими фінансовими наслідками втраченої інформації, довіри клієнтів. Можемо запропонувати використовувати для цих цілей рішення IBM QRadar Incident Forensics.

Можливості безпеки, які доступні у IBM QRadar Incident Forensics, залежать від типу установленної системи. Так, у 2019-2022 роках були випущені версії 7.3.2 [67], 7.4.0 [65], та остання – IBM QRadar Incident Forensics 7.5 [66]. Останні версії вносять зміни до файлів, які використовуються для установлення та оновлення розгортання.

У автономному розгортанні один пристрій QRadar Incident Forensics Standalone (6100) надає можливості тільки мережевої криміналістичної експертизи. У розподіленому розгортанні пристрій QRadar Incident Forensics Processor (6000) підключається до консолі QRadar (3199) як керований хост, що забезпечує більше можливостей безпеки, аніж автономне розгортання.

Також можна встановити програмне забезпечення QRadar Incident Forensics на власний фізичний чи віртуальний пристрій. QRadar Incident Forensics має бути установлений на операційній системі Red Hat Enterprise Linux [73].

На рис. узагальнено можливості безпеки та архітектурна структура платформи IBM QRadar Security Intelligence Platform (рис. 3.3).

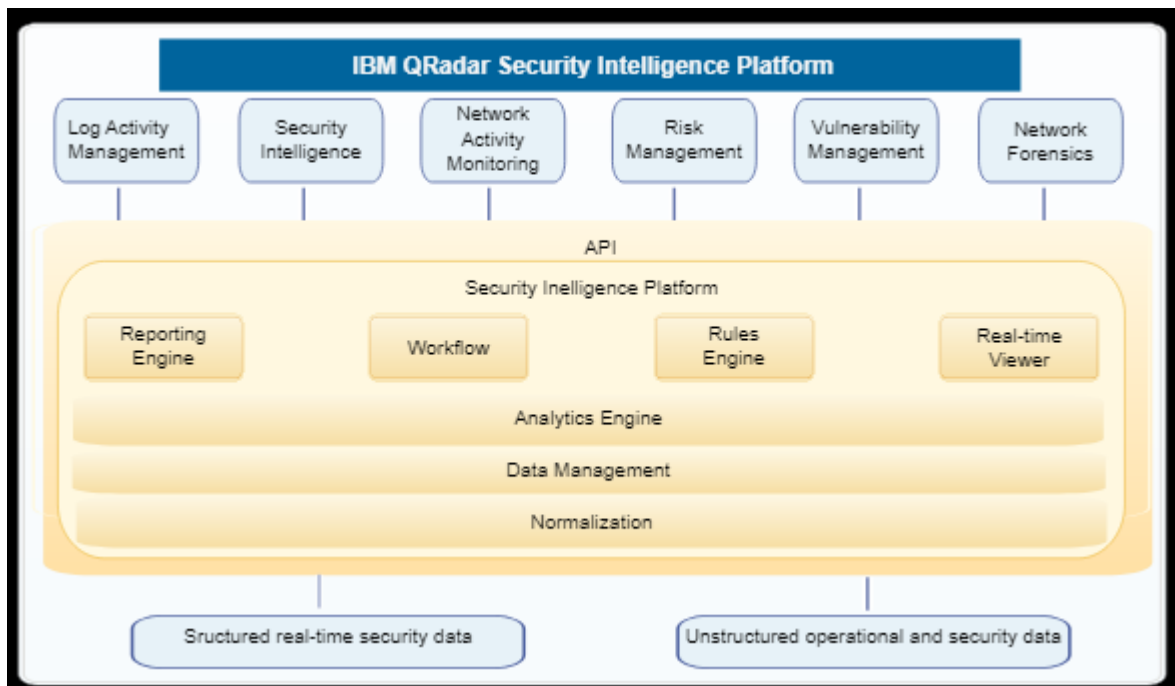

Рис. 3.3. Огляд архітектури аналізу безпеки IBM QRadar Incident Forensics

Джерело: перероблено та упорядковано за [73].

Для більшості інсталяцій необхідно установлювати консоль QRadar, принаймні один процесор криміналістичної експертизи QRadar і один чи кілька пристроїв QRadar Network Packet Capture.

Основне завдання під час дослідження кіберінцидентів в митних інформаційних системах на базі рішень IBM QRadar Incident Forensics – це підтвердити зазначений проспект події та визначити мережеву активність після події стосовно інфільтрації систем та ексфільтрації даних, визначити додаткові зламані комп'ютери та облікові записи користувачів.

Дослідження захисту та виявлення загроз передбачає виконання таких завдань як розуміння потенційних широти і масштабу кіберінциденту;

визначення потенційно скомпрометованих митних інформаційних систем;
визначення журналів реєстрації подій, які доступні для кіберінциденту.

Використовуючи програму IBM QRadar Incident Forensics, можна виявляти загрози, визначати їх причини і запобігати їх повторенню. Використовуючи інструменти експертизи, можна досить швидко направити аналіз на виявлення того, хто ініціював кіберзагрозу, як це ним було вчинено та які кіберпорушення були вчинені.

IBM QRadar Incident Forensics включає сотні створених попередньо випадків використання безпеки, алгоритми виявлення аномалій, правила кореляції у реальному часі для виявлення відомих і невідомих кіберзагроз. У міру виявлення кіберзагроз рішення об'єднує пов'язані події безпеки у окремі пріоритетні сповіщення – «правопорушення». Пріоритет «правопорушень» автоматично визначається як серйозністю загрози, так і критичністю активів (рис. 3.4).

Рис. 3.4. Приклад пріоритетного списку загроз у вікні «Порушення» у IBM QRadar Incident Forensics

Джерело: перероблено та упорядковано за [68].

Коли корпорація вперше дізнається про кіберзагрозу, потенційний кіберризик чи інше порушення, варто поставити цілі, щоб оцінити область кіберінцидентів, виявити залучені об'єкти і зрозуміти мотивацію кіберзлочинця.

Можна використовувати інструменти IBM QRadar Incident Forensics у окремих сценаріях, у дослідженнях різного типу, наприклад, у дослідженнях мережевого захисту, при інсайдерському аналізі, при дослідженні кібершахрайства та інших зловживань, при збиранні доказів.

Під час створення відновлення створюється інцидент. У створених інцидентах можна запросити категорії атрибутів, щоб зібрати докази. слід використовувати фільтри пошуку, щоб одержати лише релевантну інформацію.

Можна використовувати пошук, щоб знайти будь-який контекстний елемент чи ідентифікатор, який може бути пов'язаний із кіберінцидентом. При використанні ключових слів під час пошуку буде повернено підозрілий вміст, частина якого може бути дослідженою.

Поворот даних досягається за рахунок того, що вміст, повернутий у результатах пошуку, стає активним посиланням. Наприклад, при пошуку слова «Степанов», результати можуть містити повідомлення електронної пошти, написані Степановим, чати Степанова, соціальні мережі Степанова, а також може бути наявна більш детальна контекстна інформація. При перегляді повідомлень електронної пошти кожен актив чи об'єкт (наприклад, вкладення чи ID комп'ютера, який використовував Степанов) з'явиться у виді посилання. Можна використовувати ці посилання для виявлення загроз.

Можна використовувати цифровий слід, щоб перевірити дані та відобразити взаємозв'язки між об'єктами, наприклад, IP-адресами, іменами та MAC-адресами. Можна вибрати один чи більше результатів, щоб побачити частоту та напрямок взаємозв'язку.

Варто також використовувати фільтр вмісту, щоб переглянути підмножину його категорій, наприклад, веб-пошту, щоб видалити нерелевантну інформацію під час пошуку.

Таким чином інструменти QRadar Incident Forensics допоможуть визначити, як сталася подія, мінімізувати її вплив і виконати все, що дозволить запобігти іншому порушенню.

3.3. Удосконалення використання митних інформаційно-комунікаційних технологій із залученням зарубіжного досвіду

Прийняття державами-членами ЄС та іншими державами Європи актів, що регулюють застосування й використання інформаційно-комунікаційних технологій сучасності в структурі митного врегулювання, передбачено прийнятими Комітетом Міністрів Ради Європи, відповідними директивами, рекомендаціями і резолюціями. У більшості держав ЄС ефективно діють акти, присвячені детальній регламентації інформаційно-аналітичного забезпечення і використання інформаційно-комунікаційних технологій сучасності в митному врегулюванні.

Так, В. І. Ляшенко та О. С. Вишневський досліджують цифрову модернізацію економіки як можливості держави для проривного розвитку [27].

Автори відзначають позитивний досвід Естонії, коли наприкінці 1990-х рр. усі державні реєстри (у т.ч. й митні) у державі зробили електронними, а на початку 2000-х об'єднали у єдину інформаційну систему «X-шлях». Вказана система зацікавила митні органи багатьох держав ЄС, і цей досвід перейняли не тільки такі держави як Литва і Польща, проте також і Фінляндія, Португалія, Бельгія та інші.

О. К. Мазуренко оцінює розвиток цифрової митної економіки у державах Балтії, Східної Європи за методологією DESI (це індекс розвитку цифрової економіки та суспільства). Дослідниця робить висновок про високий рівень диференціації показників за різними напрямками цифровізації, що, на її погляд, підтверджує нерівномірність розвитку держав Європи у цьому напрямку [28, с. 80].

Також порівняння за методологією DESI дозволяє виявити розриви між можливостями держав та ефективністю поширення цифровізації рфу митній сфері, і цим сформулювати напрями подальшого інвестування для досягнення успішнішого рівня інформаційно-комунікаційних технологій в системі митного урегулювання.

Так, через цифрову митницю у Франції стягується податок на додану вартість імпорту, податок на нафтопродукти (на нього припадає більше половини усіх надходжень митниці), тютюновий податок, спеціальні податки, якими обкладається торгівля коштовностями, антикваріатом і витворами мистецтва. Порівняльна характеристика ефективних методів оцінки надання цифрових послуг у митній сфері у Франції надана у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

**Порівняльна характеристика ефективних методів оцінки надання
цифрових митних послуг у Франції**

Методи оцінки	Цілі надання цифрових послуг митними органами у Франції					Результати оцінки
	ПР	РП	ЗЗ	КЯ	ВП	
Оцінки робочих результатів митниці	+	+	+	+	+	Загальні оцінки
Письмові характеристики	+	+	+	–	–	Згідно із установленими вимогами у вільній формі
Шкали оцінок	+	+	+	–	–	Індивідуальні якості, зразки робочої поведінки
Пряме рангування	+	–	–	–	–	Загальні оцінки
Парне порівняння	+	–	–	–	–	Загальні оцінки
Задане розподілення	+	–	–	–	–	Загальні оцінки
Оцінка робочої поведінки	+	+	+	+	+	Індивідуальні якості, зразки поведінки, необхідність удосконалення
Управління відповідно до поставлених цілей	+	+	+	+	+	Робочі результати

Примітки: ПР – прийняття рішень, РП – розвиток персоналу митниць Франції, ЗЗ – зворотний зв'язок, КЯ – контроль якості цифрової митної діяльності, ВП – вдосконалення управління митними цифровими процесами

Джерело: перероблено та упорядковано за [25, с. 17; 26, с. 75].

Таким чином, дослідження зарубіжного досвіду інформаційно-комунікаційних технологій у митному врегулюванні показує основні шляхи залучення такого досвіду показують характеристику ефективних методів оцінки надання цифрових послуг на прикладі митної сфери Франції.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження, проведеного на підставі вивчення і аналізу митного та іншого законодавства України, міжнародних актів, практики реалізації використання інформаційно-комунікаційних технологій сучасності в митному врегулюванні України, праць вчених, сформульовано низку висновків, основні із яких наступні:

1. Висвітлено еволюцію інформаційного забезпечення використання інформаційно-комунікаційних технологій у системі митного регламентування України. На основі проведеного аналізу, запропонуємо варіант періодизації історії розвитку використання інформаційно-комунікаційних технологій в митному врегулюванні на територіях України: від V-VII сторіч – до IX сторіччя – митні відносини у містах-колоніях (спочатку грецьких, потім інших держав); IX-XIII сторіччя – період розвитку митних відносин в Україні Київській Русі, до занепаду під час навали монголо-татар; XIV сторіччя – до II половини XVI сторіччя – митні інформаційні відносини у часи Литовсько-Польської доби; II половина XVI сторіччя – I половина XVII сторіччя – період розвитку митних відносин на Запоріжжі та Гетьманщині; із кінця XVII сторіччя – до 1917 року – нормативне врегулювання митних відносин у період Російської імперії; 1917-1920 роки – період історії митного права в умовах української державності і революції; 1920-1991 роки – період СРСР; 1991 – до сьогодні – період із початку незалежності України до наших днів. Вказані етапи становлення історії митних відносин в Україні можна більш детально розбити на підетапи, що вимагатиме більш детальних досліджень.

2. Визначено загальне поняття, сутність та зроблено класифікацію інформаційно-комунікаційних технологій в системі митного урегулювання України. Державна політика у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення використання інформаційно-комунікаційних технологій в системі митного урегулювання базується на принципах, серед яких можна виділити такі найбільш важливі: стабільності; рівності перед законом; відкритості та

прозорості; оперативності та своєчасності; доступності інформації про надання послуг; захищеності персональних даних; раціональної мінімізації кількості документів та процедурних дій, що вимагаються для одержання послуг; неупередженості і справедливості; доступності та зручності для суб'єктів звернень; публічності і офіційності. На сьогодні можна виділити такі інформаційно-комунікаційні технології в системі митного коректування України як: Єдина автоматизована інформаційна система (ЄАІС); інформаційно-комунікаційні технології в механізмі «єдиного вікна»; автоматизована система митних даних (ASYCUDA); автоматизовані системи ведення зовнішньоторговельної статистики; Гармонізована система опису і кодування товарів (HS), автоматизовані системи митного оформлення; інформаційні скануючі комплексні системи Nuctech та інші.

3. Охарактеризовано стан дослідження використання інформаційно-комунікаційних технологій сучасності в митному врегулюванні України. Серед масиву теоретичної літератури, у якій висвітлюються питання використання інформаційно-комунікаційних технологій сучасності в митному врегулюванні, удосконалення цієї політики в Україні, окремо можна виділити дисертаційні дослідження, монографічні праці та періодику. Аналіз надає підстави відзначити наступні заходи із удосконалення запровадження програмно-інформаційних систем із метою оптимізації і прискорення митних процедур: розробити сучасне забезпечення врегулювання зазначених суспільних відносин із залученням до цього провідних фахівців; розробити технологічні схеми здійснення митного контролю та оформлення інформаційної продукції при переміщенні їх як товару через митні кордони.

4. Досліджено порядок використання на практиці інформаційно-комунікаційних технологій у системі митного урегулювання України. Дослідження порядку використання на практиці інформаційно-комунікаційних технологій у системі митного регламентування України показує, що для удосконалення запровадження програмно-інформаційних систем з метою прискорення та оптимізації надання митних послуг необхідно розробити

сучасне забезпечення врегулювання зазначених суспільних відносин із залученням до цього провідних фахівців митного, інформаційного та міжнародного права. Також варто розробити на підставі цих правових актів технологічні схеми здійснення митного контролю та оформлення інформаційної продукції та інформаційних послуг при переміщенні їх як товару через митний кордон.

5. Встановлено основні проблеми стосовно посилення цифровізації митних процесів в Україні. Запропоновано визначення цифровізації митних процесів в Україні: це такі процедури, які на постійній основі, інтенсивно, продуктивно використовують цифрові технології та процеси діджиталізації, розбудовують цифрову митну галузь, з метою досягнення державно-управлінських, політичних, правових, соціальних, економічних, громадських, також інших, цілей у митній сфері. Сучасна цифрова митна сфера характеризується насамперед тим, що головна роль у ній належить тій інформаційній діяльності, яка забезпечує напрямок цифровізації митних процесів, забезпечує процеси обробки надвеликих масивів митних даних інформаційними технологіями, які на сьогодні можуть підтримувати роботу із такими надвеликими масивами, та технологіями їх інтелектуальної аналітичної обробки.

6. Окреслено проблеми використання автоматизованих систем, системи спільного транзиту, концепції «єдиного вікна» та інших технологій в системі митного регулювання України. До сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у митному врегулюванні віднесено такі як автоматизовані системи митного оформлення; автоматизовані системи електронного митного декларування; митні системи попереднього інформування; автоматизовані системи митного контролю за переміщенням фізичних осіб та контролю за переміщенням вантажів; автоматизовані системи портових співтовариств; автоматизовані системи управління ризиками; багатофункціональна комплексна система «Електронна митниця» та інші. У перспективі впроваджуються інші елементи цифрової митниці та сучасні технології цифровізації фактично всіх митних процесів.

7. Виявлено основні закономірності стосовно підвищення ефективності і якості цифровізації в системі митного урегулювання України. Серед проблем законодавства України, яке регулює використання інформаційно-комунікаційних технологій в системі митного регламентування, можна виділити таку як вирішення проблеми спрощення митних процедур в системі митного коректування України на основі запровадження цифровізації. В Україні розпочався процес одержання підприємствами спеціальних транзитних спрощень у процедурі спільного транзиту (NCTS). Наразі в Україні триває етап національного застосування NCTS. Однак спеціальні транзитні спрощення, одержані зараз, під час національного застосування NCTS, будуть дійсними і в подальшому, під час міжнародного застосування режиму спільного транзиту у 2023 році та у наступних роках.

8. Здійснено оптимізацію впровадження нових інформаційно-комунікаційних ресурсів в системі митного урегулювання України. Інформаційно-комунікаційний та науково-технічний прогрес передбачає впровадження нових інформаційно-комунікаційних ресурсів, нових програмних продуктів в систему митного регламентування України. Проаналізовано такі як технології «блокчейн» та протидії кіберінцидентам у митній сфері. Головною відмінною рисою й перевагою поняття «блокчейн» у митній сфері є те, що цей реєстр даних не зберігається в якомусь одному місці, а розподілена серед декількох тисяч комп'ютерів у всьому світі. Інструменти QRadar Incident Forensics допоможуть визначити, як сталася подія, мінімізувати її вплив і виконати все, що дозволить запобігти іншому порушенню.

9. Внесено окремі пропозиції із удосконалення використання митних інформаційно-комунікаційних технологій із залученням зарубіжного досвіду. Дослідження зарубіжного досвіду інформаційно-комунікаційних технологій у митному врегулюванні показує основні шляхи залучення такого досвіду демонструючи характеристику ефективних методів оцінки надання цифрових послуг на прикладі митної сфери Франції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Автомобільний калькулятор. *Державна митна служба України*. URL: <https://cabinet.customs.gov.ua/autocalc>.
2. Александров О. Інформаційно-аналітичне забезпечення публічного урядування в сучасних умовах. *Актуальні проблеми державного управління*. 2015. Вип. 1. С. 51–54.
3. Бабалик Є. П. Адміністративно-правові основи інформаційного забезпечення митних органів в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2010. 18 с.
4. Белей О. І., Меник Н. О. Цифрове суспільство та інформаційно-комунікаційна економіка в Україні. *Управління інноваційним процесом в Україні : проблеми комерціалізації науково-технічних розробок* : Тези доп. VII Міжнар. наук.-практ. конфер. (м. Львів, 17–19 травня 2018 р.) / орг. комітет : Л. С. Лісовська (голова) та ін. Львів : Вид-во Львівс. політехніки, 2018. С. 13–15.
5. Веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі». URL: <https://cabinet.customs.gov.ua/>.
6. Войцещук А. Д. Захист інформації в комплексній системі «Електронна митниця» як одна зі складових економічної безпеки держави. *Вісник Академії митної служби України. Серія : «Технічні науки»*. 2013. № 1 (49). С. 18–24.
7. Гайдур Г. І., Гахов С. О. Теоретичний підхід до визначення змісту поняття «інформація», як основної категорії кібербезпеки. *Сучасний захист інформації*. 2019. № 3. С. 51–56.
8. Гірман А. П. Цифрова публічна дипломатія як інструмент врегулювання конфліктів. *Цифрове суспільство : фінанси, економіка, управління* : Матеріали Міжнар. наук.-практ. конфер. (м. Дніпро, 6 листопада 2020 р.) / ред. група : Д. О. Бочаров та ін. Дніпро : Ун-т митн. справи та фінансів, 2020. С. 140–142.

9. Горб К. М. Smart-елементи у розбудові туризму в містах. *Цифрове суспільство : фінанси, економіка, управління* : Матеріали Міжнар. наук.-практ. конфер. (м. Дніпро, 6 листопада 2020 р.) / ред. група : Д. О. Бочаров та ін. Дніпро : Ун-т митн. справи та фінансів, 2020. С. 190–192.
10. Гребельник О. П. Митна справа : підручник. 4-те вид. оновл. та доп. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 400 с.
11. Давиденко Б., Крицька І. Коли чекати реформу уряду, як покращити роботу митниці, що робити з обшуками бізнесу та де знайти гроші на відбудову [Інтерв'ю Д. Шмигаль]. *Forbes*. 2023. 24 лютого. URL: <https://forbes.ua/money/24022023-11936>.
12. Даньшина Ю. В., Брітченко І. Г. Переваги, можливості та недоліки технології блокчейн. *Фінансово-кредитний механізм активізації інвестиційного процесу* : Зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 10 листопада 2017 р.) / редкол. : В. К. Хлівний (голова) та ін. Київ : КНЕУ, 2017. С. 106–109.
13. Деякі питання реалізації положень Митного кодексу України щодо надання авторизацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 року № 1092. *Офіційний вісник України*. 2022. № 81. Ст. 4934.
14. Дорожня карта приєднання України до спільної транзитної процедури ЄС/ЄАВТ. 26 с. URL: <https://tax.gov.ua/pro-sts-ukraini/arhiv/naglyadovara-da/dorojnya-karta-priednannya-ukraini-do-s/>.
15. Заяц В. В., Жданова В. П. Актуальні аспекти обміну інформацією з питань країни походження товарів. *Митна безпека*. 2020. Випуск 4. С. 20–30.
16. Звіт роботи ДСПКЗ за 2020 рік. *Веб-сайт ДСПКЗ*. URL: <https://dspkz.customs.gov.ua/wp-content/uploads/2021/02/zvit2020.pdf>.
17. Звіт роботи ДСПКЗ за 2021 рік. *Веб-сайт ДСПКЗ*. URL: <https://dspkz.customs.gov.ua/wp-content/uploads/2022/01/zvit2021.pdf>.
18. Звіт роботи ДСПКЗ за 2022 рік. *Веб-сайт ДСПКЗ*. URL: <https://dspkz.customs.gov.ua/wp-content/uploads/2023/02/zvit2022fulll.pdf>.

19. Зубко Т. Л. Економічна безпека і діджиталізація підприємств. *Проблеми та перспективи розвитку підприємництва* : Матеріали XIV Міжнар. наук.-практ. конфер. (м. Харків, 27 листоп. 2020 р.) / ред. колегія : В. О. Богомолів (голова) та ін. Харків : ХНАДУ, 2020. С. 156–158.

20. Іванов В. В., Залізко В. Л. Інноваційні засади зміцнення митної безпеки України : теоретичний аспект. *Науковий вісник УНУ. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Випуск 27. Ч. 1. С. 58–62.

21. Католик М. А. Концепція Smart City та можливості її впровадження в сучасних містах України. *Юність науки – 2021 : соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства* : Зб. тез Міжнар. наук.-практ. конфер. (м. Чернігів, 25–26 березня 2021 р.) : у 2-х ч. Ч. 1 / ред. колегія : В. Г. Маргасова (голова) та ін. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2021. С. 381–384.

22. Клоков А. Р. Штучний інтелект в Україні : напрями, здобутки та проблеми. *Парламентський контроль в умовах децентралізації державної влади та цифрової трансформації в Україні* : стан і проблеми : Матеріали Першої всеукр. наук.-практ. конфер. (м. Київ, 30 березня 2021 р.) / упор. : В. М. Фурашев, С. О. Дорогих. Київ : ПП «Фенікс», 2021. С. 126–129.

23. Конвенція про процедуру спільного транзиту : Підписана 20 травня 1987 року в м. Інтерлакен (Швейцарія). *Офіційний вісник України*. 2022. № 80. Ст. 4912.

24. Крилова Ю. І. Інформаційне (цифрове) суспільство : політико-правовий аспект упровадження. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2020. Випуск 27. С. 75–83.

25. Кухарева Г. П. Розвиток публічного управління Франції : досвід для України. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2017. Випуск 4 (35). С. 13–20.

26. Лактіонова О. О. Формування публічної політики у сфері розвитку е-урядування : досвід Франції. *Інституціоналізація публічного управління в Україні в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних викликів* : Матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конфер. за міжнар. участю (м. Київ, 24 травня 2019 р.) : у 5 т. / за заг. ред. А. П. Савкова та ін. Київ : НАДУ, 2019. Т 1. С. 74–76.
27. Ляшенко В. І., Вишневський О. С. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку : монографія. Київ : Ін-т ек-и промисл. НАН України, 2018. 252 с.
28. Мазуренко О. К. Оцінювання розвитку цифрової економіки в країнах Балтії та Східної Європи за методологією DESI. *Scientific collection «Interconf»*. 2021. № 52. С. 74–80.
29. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року. *Офіційний вісник України*. 2012. № 32. Ст. 1175.
30. Мицак А. П. Становлення і розвиток митного законодавства на території України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2005. 16 с.
31. На митницях почало діяти «єдине вікно» електронного контролю за вантажами. *TCH*. 2016. 1 серпня. URL: <https://tsn.ua/groshi/707816.html>.
32. Першому підприємству в Україні надано дозвіл на застосування спеціального транзитного спрощення в NCTS. *Державна митна служба України*. 2022. 17 травня. URL: <https://customs.gov.ua/news/ncts-26/post/pershomu-pidpriiemstvu-v-ukrayini-nadano-dozvil-na-zastosuvannia-spetsialnogo-tranzitnogo-sproshchennia-v-ncts-862>.
33. План роботи ДСПКЗ на 2023 рік : Затверджено наказом в.о. Голови Держмитслужби України від 3 січня 2023 року. *Веб-сайт ДСПКЗ*. URL: <https://dspkz.customs.gov.ua/wp-content/uploads/2023/01/%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D0%BD-2023-.pdf>.
34. Подзігун Г. В. Публічне адміністрування у сфері цифрової трансформації : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2021. 196 с.

35. Показники комплексної оцінки (2021 рік). *Державна митна служба України*. URL:
<https://customs.gov.ua/web/content/6106?unique=e7da8e8f603d8edd07fbc34c302cdc eb49f7491a&download=true>.

36. Показники комплексної оцінки (на грудень 2020). *Державна митна служба України*. URL:
<https://customs.gov.ua/web/content/2836?unique=c35a97fcde9e54b6ce9edea3aaf87a 8a53217a2e&download=true>.

37. Показники комплексної оцінки (річний 2022 рік). *Державна митна служба України*. URL:
<https://customs.gov.ua/web/content/7722?unique=c97f89d504c2c8af924f53f3f6b6ea c9fa9b9463&download=true>.

38. Показники комплексної оцінки Державної митної служби України (перший квартал 2023). *Державна митна служба України*. URL:
<https://customs.gov.ua/web/content/8395?unique=b06193a397b49c3c8f0045484da4d 817b582d884&download=true>.

39. Показники ТОВ «ТРАНС4ЮА» : веб-сайт. URL:
<https://www.trans4ua.com.ua/documents/>

40. Портал Трейдера NCTS. URL:
<https://commontransit.customs.gov.ua/trader/>.

41. Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання глави 5 розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 15 серпня 2022 року № 2510-IX. *Офіційний вісник України*. 2022. № 71. Ст. 4290.

42. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. Ст. 400.

43. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 275.

44. Про електронні комунікації : Закон України від 16 грудня 2020 року № 1089-IX. *Офіційний вісник України*. 2021. № 6. Ст. 306.

45. Про затвердження Положення про Єдину автоматизовану інформаційну систему Держмитслужби України : Наказ Державної митної служби України від 4 листопада 2010 року № 1341. *Митна газета*. 2010. № 23. С. 9–20.

46. Про затвердження Порядку взаємодії інформаційних систем Державної податкової служби України та Державної митної служби України щодо обміну інформацією, необхідною для адміністрування податків, зборів та інших обов'язкових платежів, здійснення контрольних процедур щодо дотримання податкового та митного законодавства : Наказ Міністерства фінансів України від 10 червня 2020 року № 286. *Офіційний вісник України*. 2020. № 55. Ст. 1734.

47. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей у разі виходу з ладу автоматизованої системи митного оформлення або єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів : Наказ Міністерства фінансів України від 17 серпня 2020 року № 508. *Офіційний вісник України*. 2020. № 84. Ст. 2726.

48. Про інформацію : Закон України в редакції Закону України від 13 січня 2011 року № 2938-VI. *Офіційний вісник України*. 2011. № 10. Ст. 445.

49. Про медіа : Закон України від 13 грудня 2022 року № 2849-IX. *Офіційний вісник України*. 2023. № 3. Ст. 205.

50. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 1 грудня 2022 року № 2807-IX. *Офіційний вісник України*. 2023. № 2. Ст. 86.

51. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні : Закон України від 15 липня 2021 р. № 1667-IX. *Офіційний вісник України*. 2021. № 65. Ст. 4103.

52. Регламент Європейського Парламенту і Ради (Єс) 2019/1239 від 20 червня 2019 року про запровадження системи Європейського морського «єдиного вікна» та скасування Директиви 2010/65/ЄС. *Офіційний вісник Європейського Союзу*. 2019. L 198. С. 64.

53. Резнікова Н. В. Ренаціоналізація торгової політики як новітній інструмент відстоювання економічних інтересів. *«Принциповий прагматизм» ЄС – наслідки для Східної та Південно-Східної Європи : політичні, економічні, правові та комунікаційні аспекти* : Матеріали міжнар. наук.-практ. конфер. (м. Київ, 21-22 травня 2021 р.) / ред. колегія : В. В. Копійка та ін. Київ : Центр досконалості Жана Моне, 2021. С. 164–168.

54. Роговенко В. В., Волик О. Ф. Аналіз та порівняння програмного забезпечення для інформаційного супроводу діяльності суб'єктів ЗЕД України. *Вісник Академії митної служби України. Серія : «Технічні науки»*. 2011. № 2 (46). С. 154–161.

55. Руденко М. В. Аналіз позицій України в глобальних індексах цифрової економіки. *Економіка та держава*. 2021. № 2. С. 11–18.

56. Салаєв Т. Г. Адміністративно-правове забезпечення інформаційної безпеки у митній сфері : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2020. 23 с.

57. Скануючі системи мобільного типу з функцією портального сканування Код за показником четвертої цифри основного словника національного класифікатора України ДК 021:2015 «Єдиний закупівельний словник» № 1749 : 38580000-4 Рентгенологічне та радіологічне обладнання немедичного призначення (Scanners of mobile type systems with portal scanning function Code according to the index of the fourth digit of the main word-index of the national classifier of Ukraine DC 021:2015 «Unified Procurement Index» as approved by the order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine of December 29, 2015 no 1749 : 38580000-4 «X-ray and radiological equipment for non-medical purposes»). Прозорро. URL: <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2023-03-16-011365-a>.

58. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, вчинена 21 березня 2014 року та 27 червня 2014 року в Брюсселі. *Офіційний вісник України*. 2014. № 75. Том 1. Ст. 2125.

59. Філіппова С. В., Масленніков Є. І., Іванова К. В. Дослідження розвитку митної справи в Україні. *Наукові записки. Серія «Економіка»*. 2022. Випуск 2. С. 98–102.

60. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.

61. Цифрова економіка як ключовий тренд розвитку постіндустріального суспільства : монографія / Т. Е. Беялов та ін. ; за заг. ред. Н. М. Пантелєєвої та ін. Київ : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2019. 299 с.

62. Чернецька-Білецька Н. Б., Сєврук К. В. Спрощення процедур митного контролю за рахунок широкого впровадження електронного декларування. *Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля*. 2015. № 1 (218). С. 120–124.

63. Autonomous Mobile Robots. *Intel*. 2022. January 03. URL: <https://www.intel.com/content/www/us/en/robotics/autonomous-mobile-robots/overview.html>.

64. Ford M. Rise of the Robots : Technology and the Threat of a Jobless Future. New York : Basic Books, 2015. P. 16–17.

65. IBM QRadar Incident Forensics 7.4.0 : Installation Guide. International Business Machines Corporation 2021. 35 p.

66. IBM QRadar Incident Forensics 7.5 : installation components. 2022-05-26. URL: <https://www.ibm.com/docs/en/qsip/7.5?topic=overview-installation-components>.

67. IBM QRadar Incident Forensics Version 7.3.2 : Administration Guide. International Business Machines Corporation, 2019. 24 p.

68. IBM Security QRadar : Visibility, detection, investigation, and response. *IBM.com*. URL: <https://www.ibm.com/products/ibm-qradar-incident-forensics/details>.
69. New Computerized Transit System Electronic Resource. URL: http://www.langdonsystems.com/ncts_overview.asp.
70. NUCTECH™ MT1213DE Mobile Cargo and Vehicle Inspection System. URL: <https://nuctecheuropa.com/products/nuctech-mt1213de-mobile-cargo-and-vehicle-inspection-system>.
71. Olmi R., Stefano T. Traffic Management of Automated Guided Vehicles in Flexible Manufacturing Systems. Ferrara : Anni accademici, 2011. P. 17.
72. QdProfessional. *Державна митна служба України*. URL: <https://www.customs.com.ua/qdpro/qdprofessional.php>.
73. What's new in QRadar Incident Forensics. *IBM.com*. 2022.05.27. URL: <https://www.ibm.com/docs/en/qsip/7.4?topic=overview-installation-components>.

ДОДАТКИ

Додаток А

СТРУКТУРА ТА ФОРМАТ ІДЕНТИФІКАЦІЙНОГО НОМЕРА ПЕРЕМІЩЕННЯ

1. Ідентифікаційний номер переміщення – MRN (Master Reference Number) складається з 18 літерно-цифрових символів та формується електронною транзитною системою за структурою та форматом, наведеними нижче:

YYUANNNNNNNNNNNND,

де YY – дві цифри, що відповідають останнім цифрам календарного року, в якому було прийнято митну декларацію окремого типу;

UA – літерний код альфа-2 України;

NNNNNNNNNNNNNN – літерно-цифровий 13-значний ідентифікатор транзитного переміщення, що є унікальним протягом календарного року, в якому перші шість знаків становлять код відповідного митного органу України згідно з Класифікатором Державної митної служби України, її територіальних органів та їх структурних підрозділів, затвердженим в установленому порядку, без зазначення літерного коду альфа-2 України;

D – контрольний цифровий символ.

2. Разом з MRN зазначається його штрихове кодування стандарту «Code 128», набір символів «В».

Додаток Б

ФОРМА ТРАНЗИТНОГО СУПРОВІДНОГО ДОКУМЕНТА

УКРАЇНА - UKRAINE		1 РЕЖИМ		MRN		
А	2 Відправник/Експортер		No			
			3 Форми		4 Відв. спец.	
			5 Товарів		6 Всього місць	
	8 Одержувач		No		Копія повинна бути повернута в митницю:	
			15 Країна відправлення/Експорту		17 Країна призначення	
А	18 Ідентифікація і країна реєстрації трансп. засобу під час відправлення		56 Інші обставини під час перевезення Подробиці та вжиті заходи		G ПІДТВЕРДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНИХ ОРГАНІВ	
31	Вантажні місця та опис товару	Маркування та кількість - Номери контейнерів - Кількість та розпізнавальні особливості		32 Товар №	33 Код товару	
					35 Вага бруто (кг)	
					38 Вага нетто (кг)	
				40 Загальна декларація/Попередній документ		
44	Додатк. інформац./ Подвіні документи/ Сертифікати і дозволи					
55	Перевантаження	Місце та країна:		Місце та країна:		
		Ідентифікація і країна реєстрації нового транспортного засобу:		Ідентифікація і країна реєстрації нового транспортного засобу:		
		Кон. (1) Номер нового контейнера:		Кон. (1) Номер нового контейнера:		
		(1) Проставити 1, якщо ТАК, і 0, якщо НІ		(1) Проставити 1, якщо ТАК, і 0, якщо НІ		
F	ПІДТВ. КОМПЕТ. ОРГАНІВ	Нові пломби: Номер: Ідентифікація:		Нові пломби: Номер: Ідентифікація:		
		Підпис: Печатка:		Підпис: Печатка:		
		☐ Інформація була внесена в транзитну систему		☐ Інформація була внесена в транзитну систему		
		50 Суб'єкт режиму		No		S МИТНИЦЯ ВІДПРАВЛЕННЯ
51	Митниці (та країни) транзиту					
52	Гарантія не дійсн.					Код 53 Митниці (та країна) призначення
D КОНТРОЛЬ МИТНИЦІ ВІДПРАВЛЕННЯ				1 КОНТРОЛЬ МИТНИЦІ ПРИЗНАЧЕННЯ		
Результат:				Дата прибуття:		
Накладені пломби: Номер:				Зворотно копію відправлено		
Ідентифікація:				Дата		
Строк доставки (дата):				Після реєстрації за		
				№		
				Підпис: Печатка:		

Додаток В

**ЕЛЕМЕНТИ ДАНИХ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ДЛЯ
ФОРМУВАННЯ ВІДОМОСТЕЙ МИТНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ**

ОКРЕМОГО ТИПУ

[Витяг для Групи 3 – СТОРОНИ]

Група 3 – СТОРОНИ						
3/1	Відправник Exporter	2	В ХУ	Найменування: <i>an.35</i> Вулиця _____ та № будинку: <i>an.35</i> Країна: <i>a2</i> Поштовий індекс: <i>an.9</i> Населений пункт: <i>an.35</i>	1х	1х
3/2	Ідентифікаційний номер відправника Exporter identification n ^o	2 (n o)	В ХУ	Ідентифікаційний номер: <i>an.17</i>	1х	1х
3/9	Одержувач Consignee	8	А ХУ	Найменування: <i>an.35</i> Вулиця _____ та № будинку: <i>an.35</i> Країна: <i>a2</i> Поштовий індекс: <i>an.9</i> Населений пункт: <i>an.35</i>	1х	1х
3/10	Ідентифікаційний номер одержувача Consignee identification n ^o	8 (n ^o)	А ХУ	Ідентифікаційний номер: <i>an.17</i>	1х	1х
3/19	Представник Representative	50	А У	Найменування: <i>an.35</i> Правоздатність: <i>an.35</i>	1х	
3/22	Суб'єкт режиму Holder of the transit procedure	50	А У	Найменування: <i>an.35</i> Вулиця _____ та № будинку: <i>an.35</i> Країна: <i>a2</i> Поштовий індекс: <i>an.9</i> Населений пункт: <i>an.35</i>	1х	
3/23	Ідентифікаційний номер суб'єкта режиму Holder of the transit procedure identification n ^o	50 (n ^o)	А У	Ідентифікаційний номер: <i>an.17</i>	1х	

ФОРМА «ОПИС ВКЛАДЕННЯ ВІДПРАВЛЕННЯ»

Зразок заповнення опису з оголошеною цінністю

ОПИС

вкладення у цінна посилка
(код відправлення)

на ім'я Іваненко Петро Онуфрійович
(найменування підприємства або фізичної особи)

Куди м. Запоріжжя, вул. Головна, 25, кв.37
(адреса адресата)

№ п/п	Найменування предметів	Кількість предметів	Оголошена ціність
1	мобільний телефон Nokia X2-02	1	390 грн
2	шоколадні цукерки «Вечірній Київ»	2	50 грн
3	куртка чоловіча	1	520 грн
4	сорочка чоловіча	3	240 грн
5	книга «Кулінар-2012»	1	75 грн

Загальна кількість предметів

всім

(протягом)

На загальну оголошену ціність

(протягом)

Відправник

(підпис)

Перевіряв

(підпис, печатка ПСД)

«

20

р.

год.

хв.

Виправлення не допускаються

Зразок заповнення опису з оголошеною цінністю

ОПИС

вкладення у цінна посилка
(код відправлення)

на ім'я Іваненко Петро Онуфрійович
(найменування підприємства або фізичної особи)

Куди м. Запоріжжя, вул. Головна, 25, кв.37
(адреса адресата)

№ п/п	Найменування предметів	Кількість предметів	Оголошена ціність
1	мобільний телефон Nokia X2-02	1	390 грн
2	шоколадні цукерки «Вечірній Київ»	2	50 грн
3	куртка чоловіча	1	520 грн
4	сорочка чоловіча	3	240 грн
5	книга «Кулінар-2012»	1	75 грн

Загальна кількість предметів

всім

(протягом)

На загальну оголошену ціність

одна тисяча чотириста сімдесят

(протягом)

Відправник

(підпис)

Перевіряв

(підпис, печатка ПСД)

«

20

р.

год.

хв.

Виправлення не допускаються

Зразок заповнення форми ІК відправником – юридичною особою

Формы IK

РЕЦЕПТ № 7

на відправлення, здані в **Рівненський ОВЗЗ**
(найменування підрозділу спеціального зв'язку)

ТОВ «Альтруїст» тел. **379-33-53** Договір № 5523 від 10.08.2010
(найменування підприємства – юридичної особи, № телефону)

« 21 » вересня 2012 р.

[illegible]

По даному реєстру прийнято _____ відправлень
(проясом)
М.Ш. Одержано _____ грн. коп. Квитанція № _____
(проясом)

"__" _____ 20__ р. _____ год. _____ хв. Підпис працівника ПСЗ _____

Додаток Е

МИТНА ДЕКЛАРАЦІЯ CN23

EMS Ukraine

CUSTOMS DECLARATION
МИТНА ДЕКЛАРАЦІЯ

Item No. (barcode if any) **CN 23 EMS**
Не відраховувати (штрихкод, якщо він є)
Important!
See instructions on the back
Увага! Інструкції на
зворотному боці

EC 010 325 6 ** UA
Можливо відкрито в службовому порядку

Importer's Reference (if any) (так код/VAT No./importer code) (optional)
Резидент імпортера (якщо є) (Ідент. код/№ ПДВ/код імпортера) (необов'язково)

Importer's telephone/fax/e-mail (if known)
№ телефону/факсу/е-мэйл імпортера (якщо є)

From Від	Name Прізвище/ім'я	To Кому	Name Прізвище/ім'я
	Коломійчук Руслана		Chanmai Lee
	Саксганського 34 кв.7		147 West Avenue
	City Місто		City Місто
	01032		201300 SHANGHAI
	Country Країна		China
	Tel Тел.		Tel Тел.
	+380444444444		+86 2164296317
	E-Mail Е-мэйл		chan.L@qmail.com

Sender's telephone reference (if any) Телефон імпортера (якщо є)	Value (5) Вартість (5)	Quantity (2) Кількість (2)	Net weight (in kg) (3) Вага нетто (в кг) (3)	Value (5) Вартість (5)
	10 USD	10	1,000	10 USD
	3 USD	1	2,000	3 USD
	20 USD	1		20 USD
	33 USD			33 USD

Category of item (9) Категорія вантажів (9)	Commercial sample Комерційний зразок	Explanation Пояснення:
	Gift Подарунок	
	Document Документ	
	Other Інше	

Complaints (10) e.g.: goods subject to quarantine, sanitary/phyto sanitary inspection or other restrictions Примітки (10) (напр., товари, що підлягають карантину/санітарному, фітосанітарному контролю або інш. обмеженням)	Invoice (12) Накладна (12)	Invoice (12) Накладна (12)

Signature (13) Підпис (13)	Signature (13) Підпис (13)

certify that the particulars given in this customs declaration are correct and that this item does not require any further control or action
свідчить, що дані, наведені в цій митній декларації, є правильними, і що цей товар не потребує подальшого контролю або дій

Date and signature (14)
Дата та підпис (14)

20.07.2017

20.07.2017

АДРЕСНИЙ ЯРЛИК

 www.dpsz.ua		АДРЕСАТ / ADDRESSEE: name and address Ім'я (найменування) та адреса		ЕЕ 010320125 UA	
ВІДПРАВНИК / SENDER: name and address Ім'я (найменування) та адреса		Фомін Андрій вул. Зокдаська, 14 01032, м. Київ Україна		Фомін Олег 4, Bronimiriva str., apart. 7	
№ телефону telephone No +38044 237 55 44		Країна / Country UKRAINE		Місто / City Zagreb № телефону telephone No +38516626840	
Країна / Country UKRAINE		Країна / Country Croatia / Хорватія Email fomin70@gmail.com		Поштовий індекс / Postcode HK-10001	
МІТНА ДЕКЛАРАЦІЯ / CUSTOMS DECLARATION					
☐ Док./ Doc.		☒ Товар/ Mer.		☐ Подарунок/ Gift	
☐ Зразки/ Samples		☐ Повернені товари/ Ret. goods			
Детальний опис кожного предмета/ Detailed description of each piece		Кількість/ Quantity		Вартість (валюта)/ Value (currency)	
fuel tubes		2 pcs		67 USD	
filters		4 pcs		80 USD	
clusters		2 kit		10 USD	
Всього/Total		157 USD		13,440	
Я підтверджую, що дані вказані в цій митній декларації, є правильними і що це відправлення не містить жодного небезпечного предмета або предметів, заборонених законодавством. / I certify that the particulars given in this customs declaration are correct and that this item does not contain any dangerous article or articles prohibited by legislation.		Підпис/Signature		Дата/Date 04.04.2014	
Інформація щодо прийому / ASSEPTANCE INFORMATION		01032		Відділення (поштовий індекс) / Office (Postcode)	
☐ Докум./ Doc.		☒ Товар/ Mer.		Вага відправлення (кг) / Item weight (kg) 23,440	
Поштові збори/Postal fees		67.60 (USD)		Дата/Date 04.04.2014	
Підпис/Signature		Підпис/Signature		Час/Time 12:15	
Інформація щодо доставки / DELIVERY INFORMATION		Дата/Date		Час/Time	
Ім'я одержувача/Recipient name		Ім'я одержувача/Recipient name		Підпис/Signature	

φ.103 EMS

СПИСОК

відправлень EMS, що надсилаються за кордон

поданих в Державне підприємство спеціального зв'язку, м. Київ, Вокзальна площа, 3
(найменування об'єкта поштового зв'язку)

Відправник ПАТ «Зв'язківець», м. Київ, вул. Зв'язку, 1
(повне найменування та адреса установи, підприємства, організації, телефон)

[illegible]

Разом: 2 (два) відправлень

(протансом)

Недозволеного до пересилання вкладення немає

Керівник організації, що має відповідальність

Іваненко Петро Миколойович 46

(прощенком, прізвисько, ім'я та по-батькові, підпис)

Працівник, який здає відправлення на підписиство зв'язку

Сидорчук Андрій Петрович

(посада, віршаниця, ім'я та по-батькові, підпис)

М.П.

Прийняв _____
(посада, прізвище та підпис працівника зв'язку)

(визначено в п. 11)

Додаток І

МІЖНАРОДНИЙ БЛАНК CN17

Country of origin Країна подання UKRAINE		REQUEST ЗАЯВА		CN17	
Notes Указівки To be sent by registered post Направити рекомендованим порядком		Date Дата подання заяви ____/____/____			
Office of origin Установа подання State Enterprise of Special Post		Office of destination Установа призначення			
Our telefax No. Наш № телефаксу +380442440079		Telefax No. № Телефаксу			
Description of item Відомості про відправлення	Nature of item Вид відправлення EMS		No. of item № відправлення EE730034585UA		Date of dispatch Дата депеші Заповнюється ДПСЗ
	Office of origin Установа подання State Enterprise of Special Post (EMS Ukraine)				☐ Facsimile attached Факсиміле додається
	Description (form, colour of the item, etc.) Опис (форма, колір відправлення і т. ін.) Socks; shoes				
	Sender (name and full address) Відправник (прізвище та повна адреса) Tyhipko Natalia, vul. Vyshnevetskooho 48, kv. 23				
	Kherson, Ukraine, +380.....				
	Addressee (name and full address) Одержувач (прізвище та повна адреса) Stephano Mo, 21, Caixa Morane St.				
	Juis de Fiora – Mibas Gerais, 8823-345, BRAZIL, +55 (0) 2345 78 98				
	(e-mail, за наявності)				
	Please redirect Прохання перенаправити відправлення				
	Alteration or correction of address Зміна або виправлення адреси	☒ Priority/air Пріоритетним/авіа шляхом		☐ S.A.L.	
New address or requested alteration Нова адреса або зміна, що вимагаються Stephano Monapone, 21, Alvaro Jose Rodrigues St.					
Juis de Fiora – Mibas Gerais, 8823-345, BRAZIL, +55 (0) 2345 78 98					
(e-mail, за наявності)					
Signature Підпис відправника					
Signature Підпис Установи подання					
Reply of the office of destination Таблиця не заповнюється					
Відповідь установи призначення					
☐ The item in question has already been delivered to the addressee. Це відправлення вже видано адресату		☐ The request was not explicit enough; Please send additional details Так як вимога недостатньо зрозуміла, прохання повідомити докладніше			
☐ The item in question has been seized under the country's internal legislation Це відправлення конфісковане згідно внутрішнього законодавства країни		☐ The search was unsuccessful Розшук виявився безрезультатним			
Additional information Додаткова інформація					
Place, date and signature Місце, дата та підпис					
To be returned, duly completed, to the office of origin Повернути заповненим в установу подання					